

**Міністерство освіти і науки України,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Чорноморський національний університет імені Петра Могили**

**Всеукраїнської наукової онлайн-конференції
Роль міжнародних організацій в світовій системі
колективної безпеки
(до 80-річчя від початку діяльності ООН)**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової онлайн-конференції

25 квітня 2025 року

Ніжин – 2025

УДК 327.7:341.123(082)

Р 68

Рекомендовано до друку Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Протокол № 11 від 25 травня 2025 р.

Редакційна колегія:

Давиденко Юрій Миколайович – в. о. завідувача кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук, доцент

Мицик Лариса Миколаївна – доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук

Прудько В'ячеслав Олександрович – доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук

Р68 Роль міжнародних організацій в світовій системі колективної безпеки (до 80-річчя від початку діяльності ООН) (25 квітня 2025 року). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025 р. – 106 с.

Збірник містить наукові праці учасників Всеукраїнської наукової онлайн-конференції «Роль міжнародних організацій в світовій системі колективної безпеки (до 80-річчя від початку діяльності ООН)» (25 квітня 2025 року). Розрахований на викладачів вищих та середніх закладів освіти, науковців, аспірантів, студентів, учнів, усіх тих, хто цікавиться міжнародними відносинами та всесвітньою історією.

УДК 327.7:341.123(082)

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ

Дзьобань Олександр Петрович

«БЕЗПЕКА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА:
ВИКЛИКИ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ Й ЦИФРОВІЗАЦІЇ». 6

Барановський Фелікс Володимирович

«АГРЕСИВНИЙ РЕВІЗІОНІЗМ НА ТЛІ ПАРАЛІЧУ ООН:
ЧИ Є У ЛЮДСТВА ШАНС НА ПОРЯТУНОК?» 9

Шевчук Олександр Володимирович

«СИСТЕМА БЕЗПЕКИ АТР В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ» 12

СЕКЦІЯ 1

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Данильян Олег Геннадійович

«ПОГЛЯДИ ДЖ. ЛОККА НА НАСИЛЬСТВО І БЕЗПЕКУ:
ДО ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ
КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ» 16

Мицик Лариса Миколаївна

«КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ООН
З ПІДТРИМАННЯ МИРУ»..... 20

Буліч Артем Ігорович

«ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ПІДХОДИ
У РОЗУМІННІ НАСИЛЬСТВА І БЕЗПЕКИ» 26

Заріфі Зарміна Наджибовна

«БІОПОЛІТИКА ТА НЕКРОПОЛІТИКА У СТРУКТУРІ
СИРІЙСЬКОГО РЕЖИМУ БАШАРА АСАДА:
ФУКІАНСЬКИЙ АНАЛІЗ ВЛАДИ, КОНТРОЛЮ ТА НАСИЛЬСТВА»..... 30

Кратюк Марія Вячеславівна

«ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ЗАГРОЗА КОЛЕКТИВНІЙ БЕЗПЕЦІ
В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»..... 33

СЕКЦІЯ 2

ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Стельмашук Ілона Вікторівна

«ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ
КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ У ХХІ СТОЛІТТІ: КІБЕРЗАГРОЗИ,
ГІБРИДНІ ВІЙНИ ТА ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ СТАБІЛЬНІСТЬ» 37

Жукова Ангеліна

«ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА» 42

Федорова Устина Андріївна

«ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗАГРОЗА КОЛЕКТИВНІЙ БЕЗПЕЦІ:
ДОСВІД УКРАЇНИ».....46

СЕКЦІЯ 3

ООН ЯК ГОЛОВНИЙ ГАРАНТ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРІЯ ТА РОЛЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Калиновський Юрій Юрійович

«КРИЗА МИРОТВОРЧОЇ РОЛІ ООН В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ» 49

Ганчо Тетяна

«ДІЯЛЬНІСТЬ ООН ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС
КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ (2014–2022 рр.)».....52

Стужна Віолетта Вадимівна

«РОЛЬ ООН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ» 57

Уткіна Дар'я Володимирівна

«ПРИДНІСТРОВСЬКА ПРОБЛЕМА В ДІЯЛЬНОСТІ ООН» 62

Коврига Юлія Олександрівна

«РЕФОРМУВАННЯ ООН» 66

СЕКЦІЯ 4
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВРЕГУЛЮВАННІ КРИЗ.
ГУМАНІТАРНІ ТА МИРОТВОРЧІ МІСІЇ.

Андрущенко Олеся Петрівна «МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ГУМАНІТАРНОЇ ПІДТРИМКИ В ПОСТКОНФЛІКТНИХ ЗОНАХ».....	68
Бровко Альона Григорівна « ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ООН У ХХІ СТОЛІТТІ: ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ»	71
Тимченко Анна Олександрівна «ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ»	75
Труфанова Наталія Валеріївна «ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ НА РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ».....	78
Дудка Раїса Анатоліївна «ДОПОМОГА ЮНІСЕФ УКРАЇНІ В ЧАСИ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ (2020–2025 РР.)»	82
Кучменко Елеонора Миколаївна «МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ І ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ООН».....	85
Оганян Армаїс Татульович «ІДЕАЛІСТИЧНІ ПЕРЕКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГЛОБАЛЬНОГО ТА СТАЛОГО МИРУ»	87
Логвиненко Володимир Вікторович «АТЛАНТИЗМ ПІД ЗАГРОЗОЮ: ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США І ФРАГМЕНТАЦІЯ ЄДНОСТІ НАТО».....	92
Зоценко Андрій Олегович «РАННЄ ВІДНОВЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЕСКАЛАЦІЇ КОНФЛІКТІВ:КЕЙС СПІВПРАЦІ НІЖИНСЬКОЇ МТГ З ДОНОРАМИ»	96
Самородна Марія Юріївна «РОЛЬ ООН У ВРЕГУЛЮВАННІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В АФРИЦІ У ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД».....	102

ДОПОВІДІ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ

Дзьобань Олександр Петрович

професор кафедри філософії

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

БЕЗПЕКА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ Й ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Інформаційні технології, технології віртуальної реальності не лише сприяють творчій самореалізації людини, а й можуть становити суттєву небезпеку для людини та суспільства. У зв'язку з цим значної актуальності набуває проблема безпеки у віртуальному просторі сучасного суспільства. Забезпечення безпеки вимагає усвідомлення індивідами наявних небезпек і загроз, що неможливо без емоційно-образного відчуття неоднозначності та складності процесів, які відбуваються у сучасному світі, без відчуття і розуміння того, що саме безпека є найважливішою цінністю. Таким чином, безпека у віртуальному просторі нерозривно пов'язана зі світовідчуттям людини.

Цей зв'язок зумовлений, окрім іншого, й тим, що світовідчуття людини має стійке ціннісне ядро, а категорії «безпека» і «небезпека» належать до аксіології як вчення про цінності й оцінки явищ світу з позицій їхнього дійсного або уявного (коли вона помиляється) значення в житті людини.

Проблема безпеки набуває сьогодні особливої актуальності, оскільки сучасне суспільство перебуває в царині так званих «мегаризиків», що дає підставу філософам і соціологам розглядати його як «суспільство ризику».

Суспільство ризику – це концепція, що характеризує стан сучасного суспільства, згідно з якою індивіди та соціальні групи постійно відчують незахищеність перед систематично виникаючими загрозами та небезпеками, спричиненими наслідками процесу глобальної модернізації.

У сучасній соціально-гуманітарній думці особлива увага звертається на нерозривно пов'язану з категорією «ризик» категорію «безпека». Остання є однією з фундаментальних потреб людини, суспільства, держави і людства. Вона являє

собою здатність відображати, попереджати, усувати небезпеки, що загрожують існуванню зазначених вище суб'єктів, а також іншим їхнім фундаментальним інтересам, без задоволення яких немислимі життя, добробут, творчість і прогрес.

Саме існування безпеки нерозривно пов'язане з небезпекою – невід'ємним супутником життєдіяльності людини і соціуму загалом. Небезпека – це можливі або реальні явища, події та процеси, здатні знищити ті чи інші суб'єкти (особистість, соціальну групу, народ, державу тощо) або ж важливі для людей об'єкти чи природні цінності, або завдати їм шкоди, спричинити деградацію, закрити шлях до розвитку.

Загроза – це небезпека на стадії готовності перейти з можливості в дійсність, попередження словом або демонстраційною дією про подальші небезпечні події, або введення в оману з головною метою використання страху для набуття переважного становища в будь-якому відношенні.

Небезпеки, з якими стикається людина, характеризуються неухильним ускладненням, зростанням безлічі, розмаїття, динамічності елементів, які необхідно врахувати в процесі формулювання та розв'язання безпекових проблем. Це пов'язано з тим, що найважливіша причина наростання небезпек лежить у самій людській діяльності, в її постійному ускладненні. Таке ускладнення, з одного боку, є результатом розширення й поглиблення здібностей людини протистояти небезпекам, а з іншого – ускладнення породжує нові небезпеки. Їх можна розглядати як побічний непередбачуваний, стихійний результат цього процесу.

Людина живе у світі, що постійно ускладнюється, навіть більше, швидкість цього процесу наростає. Виживання людини, що розглядається в загально-історичному масштабі, залежить від розвитку здатності протистояти небезпекам, порівнянним із темпом їх наростання. Специфіка людини полягає в тому, що її виживаність може бути забезпечена лише в результаті напруженої неослабної гонки людини з наростаючою небезпекою.

У зв'язку з розвитком електронно-цифрового, або «мережевого» суспільства, діяльність людини дедалі частіше розгортається у віртуальному просторі, тому вельми актуальною стає проблема інформаційної безпеки. Нові

інформаційні технології, технології віртуальної реальності несуть не тільки блага, а й приховують небезпеки. Сучасна тенденція розвитку високих технологій підводить людство до граничної межі, за якою перебуває сфера потужних суперечностей у взаєминах суспільства й окремих особистостей, які прагнуть беззастережного розвитку нових інформаційних технологій. Ситуація, що складається, вимагає знаходження механізму збереження і подальшого вдосконалення природного і соціального життя на планеті. Інакше параметри біосфери зміняться настільки, що можуть розпочатися незворотні процеси, у рамках яких біосфера прийде в новий стан, але місця для людини в таких умовах може не виявитися. У зв'язку з цим виникає низка дилем: абсолютна свобода у віртуальному просторі, просторі інформаційних технологій або ж загальний контроль; безлад чи порядок у політиці мережевого соціуму. Причому, дедалі більшої значущості набувають інформаційні та мережеві війни в сучасному світі.

Оскільки нові інформаційні технології, технології віртуальної реальності можуть використовуватися на шкоду людині, у науковій літературі особливому аналізу піддаються проблеми маніпуляції свідомістю, методи «промивання мізків», коли психічний світ індивіда «обробляється» способами нейролінгвістичного програмування; засобами трансактного аналізу та гештальт-терапії. Це змушує звертати увагу на нові ефективні інтегральні технології забезпечення безпеки особистості, а також управління соціумом і поведінкою людини.

Отже, забезпечення безпечного існування людини в сучасному суспільстві можливе лише за умови усвідомлення індивідами існуючих небезпек і загроз, що неможливо без емоційно-образного відчуття неоднозначності та складності процесів, які відбуваються в сучасному світі, без відчуття та розуміння того, що саме безпека є найважливішою цінністю. Саме світовідчуття людини, зокрема така його складова, як страх негативних наслідків, має суттєве значення для гарантування безпеки у віртуальному просторі, для відбиття віртуальних загроз і небезпек, таких як знищення, спотворення чи розкрадання інформації, дезорганізація роботи технічних засобів, комп'ютерних систем, систем життєзабезпечення сучасної цивілізації, для модифікації людської психіки в потрібному напрямі.

Барановський Фелікс Володимирович

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету*

АГРЕСИВНИЙ РЕВІЗІОНІЗМ НА ТЛІ ПАРАЛІЧУ ООН: ЧИ Є У ЛЮДСТВА ШАНС НА ПОРЯТУНОК?

Сучасні події, свідками яких ми стаємо сьогодні, говорять про небезпечну ситуацію глобального характеру, яка може призвести до зламу усього ліберального демократичного порядку. Йдеться передовсім про ігнорування та нехтування демократичними принципами та цінностями, а також світовий антидемократичний реванш, у рамках якого гібридні дії сучасних авторитарних світових сил розхитують міжнародний порядок, що існує.

Загалом, беручи до уваги сучасну ситуацію з викликами та загрозами для світового демократичного та ліберального порядку, варто зазначити, що спільнота демократичних держав раз за разом наступає на старі граблі, не помічаючи вчасно небезпечні зміни міжнародного клімату. На жаль це підтверджує вся світова історія, коли в результаті невчасного усвідомлення небезпек і загроз, уповільненої реакції на події, запізнілих і часто помилкових дій людство стикалося перед неминучою війною, де жодних інших шляхів для розв'язання проблеми і врятування ситуації вже не залишалося.

Фактично ми зараз спостерігаємо дзеркальну ситуацію з цією, що існувала між Першою і Другою світовими війнами. Перш за все, йде мова про спробу авторитарних і реваншистських держав, а саме таких наддержав як Росія і Китай, нав'язати решті світу альтернативне бачення принципів функціонування міжнародного порядку. Простежується аналогія з агресивним ревізійонізмом Німеччини, а також Японії та Італії у 30-ті роки минулого століття. Тоді усе це відбувалося на тлі знесилення демократичних держав, соціальної і економічної криз, віри в демократію, що похитнулася. Поширення пацифізму, ізоляціонізму і великого бажання уникнути помилок минулого залишили західних лідерів без волі і засобів робити спротив реакційним силам.

Так само є підстави казати про майже ідентичну ситуацію з цілковитою неспроможністю міжнародних інституцій стати на заваді та зупинити агресивні дії окремих держав. Можна провести паралелі тогочасної Ліги Націй із сучасною Організацією Об'єднаних Націй.

Ліга Націй не мала реальної сили реалізувати міжнародне право. Вона не змогла зупинити Японію, коли та атакувала Китай, або Італію, коли та вчинила так само щодо Ефіопії. Про Другу світову війну годі й казати. Коли Ліга не робила нічого, що зупинити агресію, вона стала безсилою. Теж саме можна сказати про сучасну ООН, коли Росія, будучи членом Радбезу ООН анексувала частину України – члена ООН.

Особливо гострою ситуація стає сьогодні, оскільки вона погіршується не тільки завдяки повномасштабній агресії і вторгнення Росії в Україну, зазіханням Китаю до Тайваню з підтримкою принципів поділу світу на зони впливу, але і різкою зміною зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки з наявністю експансіоністських елементів. Йдеться про три найбільш потужні наддержави світу з найбільшим ядерним потенціалом і арсеналом конвенційних озброєнь. Враховуючи той факт, що зазначені держави є постійними членами Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй – органу, який згідно зі статутом ООН несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки, то стає цілком очевидним повний параліч ООН і фактичне руйнування усієї системи міжнародної безпеки, яка сформувалася після Другої світової війни в рамках Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.

Головною перешкодою на шляху до ефективної протидії наявним викликам і загрозам бачиться внутрішня криза взаємин у середині конгломерату країн сталої демократії. Йдеться про ситуацію, де вони замість згуртування навколо спільних цінностей та вироблення спільного, повністю узгодженого і збалансованого плану дій з'ясовують стосунки між собою.

Заяви президента США Дональда Трампа щодо Канади, Мексики, Панам, домагання Гренландії, намагання зіпсувати відносини з союзниками по НАТО та ЄС, звинувачуючи їх у гріхах, які не існують, оголошення тарифної війни з

одночасним руйнуванням принципів вільної торгівлі свідчать про суттєве зміщення акцентів від норм міжнародного права, принципів взаємоповаги, цивілізованих стосунків між державами.

У основі політики чинного американського президента лежить популізм. Популізм з соціально-політичної точки зору є серйозною проблемою і має як локальні, так і геополітичні наслідки. Він є глобальною силою, на яку треба зважати. Трамп хоче зруйнувати саме сталі основи американської демократії. Він зробив майже ручною Республіканську партію, чого з нею майже ніколи не траплялося. Іншими словами, ціла партія підпала під вплив популізму і це є дуже поганим сигналом. Наразі залишається питання – наскільки американській політичній системі і принципам державного управління вистачить міцності упиратися деструктивним популістським впливам.

Отже, нарощування міжнародної напруги, викликаной авторитарним реваншизмом і агресивним антидемократичним поступом, не залишає вибору і вимагає рішучих дій, серед яких, передовсім, треба виокремити необхідність підвищення внутрішньої стійкості демократичних режимів, налагодження протидії авторитарним і популістським наративам, укріплення альянсів демократичних держав. Тобто йдеться про боротьбу з авторитарними і антиліберальними тенденціями у середині самих демократичних альянсів, оскільки це загрожує міцності усього демократичного табору. Також важливим аспектом є нарощування європейської єдності навколо демократичних цінностей, що має втілюватися у серйознішій ролі ЄС в сфері зовнішньої політики, політики безпеки і оборони. І, безумовно, за сучасних умов саме на сталі демократії лягає тягар боротьби за дотримання норм міжнародного права та підсилення впливу міжнародних інституцій.

Таким чином, існує надія, що демократичний світ поволі починає відходити від сплячки і реагувати на загрози, що нависли над ним. Дійсно, ситуація ще не виглядає незворотною, вона ще може змінитися, оскільки популістський реакціонізм породив свою власну зворотну реакцію. Саме на це треба звертати увагу і робити акцент усім здоровим силам, що представляють глобальний демократичний порядок.

Шевчук Олександр Володимирович

*доктор політичних наук, професор
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили*

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ АТР В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

На рубежі XX – XXI ст. в АТР склалася ситуація, коли в регіоні відсутні один або два домінуючі центри сили. Відповідно сформувалась тенденція до розбудови структур безпеки в регіоні на багатополярній основі. Разом з тим, не можна не враховувати той факт, що на тлі існуючих високих потенціалів збройних сил в регіоні, розвитку перспективних військових технологій, зброї масового знищення і стратегічних наступальних озброєнь, на рубежі XX-XXI ст. посилюється вплив економічних важелів і економічних інтересів щодо формування структур безпеки в регіоні.

Отже, до початку повномасштабного вторгнення РФ до України основними подразниками щодо процесу формування системи безпеки в АТР були: невирішені проблеми спірних територій, нарощування військового потенціалу, відсутність взаєморозуміння в оцінці основних подій, що відбуваються в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, і можливість появи нового гегемона.

Факторами які системно впливають на безпекові процеси в регіоні можуть бути визначені:

✓ Зростання напруженості у відносинах США та Китаю та криза довіри між цими двома країнами. Для подальшого економічного зростання та успішного проведення необхідних реформ Китай має просуватися на закордонні ринки, і тому він намагається змінити сформовані міжнародні правила та порядки у сприятливий для себе бік. Китай упевнений, що США обов'язково перешкоджатимуть його розвитку, і ставить собі завдання не допустити застосування Вашингтоном військової сили або зуміти нейтралізувати її у разі відкритого конфлікту. США, у свою чергу, занепокоєні, що посилення потенційного гегемона і, відповідно, нарощування ним військової міцності можуть стати загрозою існуючому світоустрою.

✓ У протистояння втягнуто всіх визначальних акторів регіону. Китай, усвідомлюючи, що поступається у військовому відношенні США, намагається знайти собі союзників. У цій ролі могла б виступити Росія, проте якщо Москва почне власну гру в регіоні, це цілком ймовірно, завадить реалізації планів Пекіна, як відбувається на Близькому Сході. В умовах російсько-української війни залучення Росії в якості союзника КНР щодо зміни балансу сил в регіоні виглядає малоімовірним зважаючи на життєву необхідність для Китаю збереження доступу до західних ринків, а також доступу до західних високих технологій, саме цьому може перешкодити відкрита співпраця з путінським режимом зважаючи на санкційну політику колективного Заходу. Окрім того, незважаючи на російські імперські потуги, виснаження ресурсів економічних, політичних, військових явно не сприяє активізації дій Росії щодо АТР у контексті кардинальних змін засадничих принципів системи безпеки регіону.

✓ Японія відреагувала на зміну військово-політичної ситуації у регіоні прийняттям нових законів про забезпечення миру та безпеки. Це стурбувало Китай, який побоюється об'єднання зусиль Токіо та Вашингтона в Південно-Китайському морі. Якщо настороженість Китаю по відношенню до Японії зросте, Пекін може почати діяти у так званих сірих зонах, що призведе до ескалації конфлікту. Щоб уникнути цього, необхідно налагоджувати альтернативні канали двостороннього діалогу Крім того, Токіо може реалізувати дуалістичну політику: з одного боку, чітко артикулювати свою військову присутність, висловлюючи незгоду зі спробами кинути виклик міжнародному порядку, а з іншого - реалізовувати дипломатичні зусилля щодо недопущення відкритого зіткнення.

✓ Ще один дестабілізуючий фактор в Азійсько-Тихоокеанському регіоні – ситуація навколо КНДР. Незважаючи на те, що у Пхеньяна немає амбіцій стати супердержавою, його дії безпосередньо впливають на безпеку в регіоні та взаємини країн, що до нього входять. Насамперед, просування

Пхеньяну у розробці ядерної зброї впливає на зовнішню політику Південної Кореї: коли ситуація загострилася, Сеулу довелося піти на зміцнення дружніх зв'язків зі США та їх союзниками, незважаючи на загрозу погіршення відносин з Китаєм. Південна Корея також почала налагоджувати відносини з Японією, що започаткувало потрійне японсько-американсько-корейське співробітництво щодо забезпечення безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Саме ці чинники визначались як системоформуючі до 24 лютого 2022 року.

Відкрита збройна агресія Росії проти України 24 лютого 2022 р. не лише продовжила агресивну політику започатковану ще у 2014 році спрямовану на порушення суверенітету та територіальної цілісності нашої держави, а й дестабілізувала світовий порядок підвалини якого були закладені державами переможницями у Другій світовій війні.

Відкрита агресія Росії проти України відкрила «ящик Пандори» щодо заморожених конфліктів успадкованих з часів холодної війни.

І наразі вже є певна тенденція щодо прагнення країн залучених до територіальних конфліктів або затвердити більш чітко своє позиціонування щодо приналежності спірних територій або ж засвідчити свою можливість щодо силового розв'язання конфлікту.

Необхідно зазначити, що розпочавши війну проти України, Росія фактично втратила позиціонування в регіоні, як одного з визначальних акторів міжнародних відносин в регіоні. Ця тенденція чітко окреслилась вже з початком першого етапу російсько-української війни, який може бути визначений як – гібридна війна (2014 – початок 2022 рр.).

Китай, який зголосився побудувати «міжнародні відносини нового типу», бачить себе однією з двох держав, що формують міжнародний порядок. Однак, рухаючись у цьому напрямку, КНР не зможе ігнорувати фактор Росії. Ще до початку другого етапу війни – повномасштабного вторгнення в Україну Китай, розуміючи, що він відстає від США у військовому відношенні, прагнув налагодити співпрацю з Москвою у цій сфері – з метою стримування

Вашингтона. Пекін вважає, що, уклавши союз із Росією на Далекому Сході КНР зможе протистояти США.

Однак якщо Росія почне власну гру в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, це може призвести до результатів, відмінних від задумів та цілей Китаю. США і так сприймають Росію дуже серйозно, і Москва, яка активно діє в АТР, безумовно, приверне увагу Вашингтона. Якщо США та Росія почнуть впливати на ситуацію у регіоні, спираючись на свій військовий потенціал, це дуже ускладнить реалізацію китайської стратегії: Пекін, який прагне посилити свій вплив на АТР, не зможе вести гру з позиції сили.

Отже, відкрита агресія Росії проти України, яка окрім руйнувань української інфраструктури і страждань українського народу підриває підвалини світового порядку як на регіональному, так і глобальному рівнях. Відповідно це вимагає перегляду систем і механізмів забезпечення безпеки і визначення чітких важелів впливу на країну агресора чи порушника правил міжнародного співжиття.

Зважаючи ж на існування різноманітних за характером, змістом, кількістю зацікавлених сторін конфліктогенних проблем виконання цього завдання виглядає досить складним, багатовимірним і тривалим у часі. А у такому регіоні як АТР взагалі вимагає розв'язання не лише питань політичного чи економічного характеру, а й взагалі структурування механізму безпеки з врахуванням зовнішньополітичних інтересів країн з різновекторною спрямованістю.

СЕКЦІЯ 1

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Данильян Олег Геннадійович

завідувач кафедри філософії

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОГЛЯДИ ДЖОНА ЛОККА НА НАСИЛЬСТВО І БЕЗПЕКУ: ДО ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема насильства і безпеки особливої актуальності набула в умовах широкомасштабної збройної агресії Росії проти України, яке супроводжується застосуванням з боку агресора дедалі витончених видів і способів насильства. У зв'язку з цим, важливим є ретроспективний аналіз та переосмислення ключових проблем, пов'язаних із визначенням останнього, вихідних дефініцій, вибору найбільш придатних концепцій для реалізації основоположних моментів даної проблеми.

Один із найбільших філософів того часу, представник англійського емпіризму Джон Локк зробив значний внесок у створення того філософського понятійного апарату, що зберігатиме своє значення впродовж усього Нового часу в частині, що стосується соціальної теорії. Локк не розглядає насильство поза контекстом суспільно-політичної еволюції людства. Але, тим не менше, його соціально-філософська і філософсько-правова теорія містить чимало суттєвих евристичних моментів, що дають змогу домогтися глибшого розуміння феномена насильства, яке виступає, фактично, у двох іпостасях: позаправовій і правовій.

Локк вказує на наявність конфлікту вже в природному стані, джерелом якого якраз таки і є фактична нерівність людей, причому нерівність всеосяжна як природна, так і породжена необхідністю соціальної взаємодії. І хоча він зазначає, що в природному стані немає «війни всіх проти всіх» – це звучить,

швидше, як «*profession de foi*», аніж як аргументована філософська позиція. Обстановка невпевненості, притаманна природному стану людської спільноти, є тим самим дестабілізуючим фактором, який зрештою призводить до виникнення держави, оскільки без останньої неможливо домогтися дотримання законності, захисту власності, особистості. Заснування держави, таким чином, є природним наслідком наявності соціального конфлікту. А сама держава виступає в ролі його регулятора, отримуючи право встановлювати, яке покарання повинно накладатися за різні порушення, вчинені членами цього суспільства і які порушення на те заслуговують.

Важливо мати на увазі, що саме угода людей щодо добровільного обмеження свого свавілля на користь створення механізмів розв'язання соціальних конфліктів, є тим самим принципово важливим моментом, у рамках якого насильство набуває своєї перетвореної форми та переходить зі стадії дикості й свавілля до стадії легітимізованого примушення, заради дотримання встановлених людською спільнотою норм соціального співжиття. Саме в цій точці відбувається перетворення насильства у прийнятні та соціально виправдані форми. Локк далекий від ідеалізації держави як такої і всіляко прагне мінімізувати той ступінь вторгнення державних інститутів в особисте життя людини, який міг би завдати шкоди індивідові. Він наголошує на необхідності для державних інститутів бути обмеженими законом і діяти виключно в межах тих повноважень, які надає їм закон. Ні про яку тотальну відмову індивідів від належних їм прав і свобод на користь держави в рамках соціальної теорії Локка не йдеться. Він відомий як вельми активний і енергійний критик будь-якого насильства, будь-яких форм деспотизму й тиранії, постійно наголошуючи у своїх творах, що для жодної людини, яка перебуває в громадянському суспільстві, не може бути винятку із суспільних законів. І тим не менше, визнання необхідності держави та її інститутів, як найменшого з усіх можливих зол якраз для здійснення функції регуляції конфліктів, є однією з найзначущіших рис соціально-політичної теорії британського філософа.

Локк був схильний до відомої фетишизації права, на закон він покладав надзвичайно великі надії, оскільки, з його точки зору, закон, як загальноприйнята

правова норма, є тим інструментом, що покликаний з максимальним ступенем ефективності розв'язувати будь-які колізії в рамках соціального процесу та конституювати політико-правові підстави для самого існування суспільства. Закон має задавати своєрідний набір поведінкових патернів, стереотипів, дотримуючись яких індивід може без страху за своє життя і власність взаємодіяти з іншими членами суспільства.

Правове насильство, що здійснюється в рамках функціонування державних інститутів, набуває темперованого характеру за рахунок вельми важливого встановлення, яке Локк вважає за необхідне як своєрідну протитруту проти сповзання суспільства у стан тиранії. Застерігаючи проти небезпеки насильницької тиранії, британський філософ говорить про те, що тирану не варто довіряти, коли він намагається переконати своїх підданих у необхідності деспотичної влади як природного гаранта порядку всередині соціуму, порядку, що сплачується занадто великою ціною – ціною нехтування індивідуальними правами і свободами громадянина. Спокій не є тією ціною, яку суспільство має платити за деспотію. Насильство перестає бути прийнятним і правовим у той момент, коли суспільство приймає тиранічну владу і підкоряється їй. Цей стан означає деградацію громадянської відповідальності, без яких неможливе повноцінне існування правової держави і громадянського суспільства.

У ситуації, коли права індивіда зневажають з боку тиранічної влади, яка вдається до таких форм насильства, що відсилають нас до стану дикості та варварства, суспільству залишається лише звернутися до небес і застосувати силу проти несправедливої та незаконної сили, щоб у результаті відновити статус-кво і повернути закону той ступінь поваги й ефективності, які характерні для правової держави. Локк веде мову навіть про необхідність вдатися до збройного повстання для того, щоб повалити правителів, які порушили суспільний договір, і відновити законність. Як бачимо, єдина форма насильства, яка для нього прийнятна, асоціюється з політико-правовими регуляторами соціальних конфліктів, фактично, із системою державного управління. Усі інші форми насильства – або додержавне, або тиранічне – відкидаються ним і

засуджуються. Загалом, ці спостереження, що містяться в рамках соціально-філософської теорії Дж. Локка, можна вважати цілком слушними та перспективними для поглиблення розуміння феноменів агресії, насильства та безпеки.

Сформульовані Дж. Локком політико-правові принципи нівелювання насильства з часом стали визнаними принципами організації суспільного життя та мають практичне значення до сьогодні. На основі цих принципів сформувався класичний лібералізм з утвердженням ідеалів людської свободи та ненасильницької самореалізації, основоположних засад демократії, поділу влади та прав людини. Поділ влади – один з важливих принципів Дж. Локка, що вплинув на подальшу політико-правову думку і практику, ставши наріжним каменем буржуазної державності та лібералізму. Теорію демократії Дж. Локка продовжили Адам Сміт і Джон Стюарт Мілль, у творчості яких простежуються локківські мотиви обмеження насильства суспільними механізмами. Його думку розвинув Томас Джефферсон, заклавши ці ідеї в основу організації політичної системи США. Це вплинуло на засновників Просвітництва в дореволюційній Франції, головним чином на Ш. Монтеск'є та його працю «Про дух законів».

Загалом локківська політична філософія має колосальне (а за суттю революційне) значення для розвитку політико-правової думки Заходу. Саме теоретичне положення Локка про обмеження державного насильства та збереження за індивідом певної частки його природної свободи визначило межу між двома традиціями в політичній філософії: з одного боку, політичний абсолютизм і навіть тоталітаризм, при якому людина повністю належить державі, що практично поглинає її свободу і абсолютизує насильство на рині держави; з іншого – лібералізм, політична концепція якого має на увазі передачу людиною лише частинки свого існування.

Мицик Лариса Миколаївна

*Кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та
міжнародних відносин
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ООН З ПІДТРИМАННЯ МИРУ

Сучасний механізм ООН з підтримання миру перебуває в процесі еволюції як з концептуальної, так і з оперативної точки зору, з тим щоб реагувати на нові політичні реалії і відповідати новим викликам. Ще 1967 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію про методи розслідування конфліктів, а 1982 р. – Манільську Декларацію про мирне врегулювання міжнародних конфліктів. У 1989 р. СРСР та США запропонували Резолюцію під назвою “Зміцнення міжнародного миру, безпеки і міжнародного співробітництва у всіх його аспектах у відповідності зі Статутом ООН” [1, с. 30–31].

Однією з головних засад міжнародного правопорядку та наріжним каменем системи колективної безпеки, передбаченої Статутом ООН, є виняткова монополія Ради Безпеки на прийняття рішень щодо застосування сил у міжнародних відносинах, крім здійснення права на самооборону. Також неодмінною умовою використання воєнної сили в миротворчих операціях є згода на це сторін, що конфліктують. Що ж до понять «підтримання миру», «операції з підтримання миру» (ОПМ), які з часом почали асоціюватися із самою ООН, то вони в її Статуті взагалі відсутні. Вперше термін “миротворчість” було вжито Генеральним секретарем ООН Дагом Хаммаршельдом для кваліфікації надзвичайних сил ООН, що контролювали кордони між Ізраїлем і Єгиптом у районі Газа на Сінайському півострові 1956 року [2, с. 78]. Загалом, тлумаченню цієї концепції відповідають положення відразу двох глав Статуту ООН: VI (про мирне вирішення суперечок) та VII (про примусові заходи для відновлення миру). Саме тому операції з підтримання миру Даг Хаммаршельд одним із перших назвав заходами відповідно до глави VI ½ Статуту [3, с. 2]. По суті, ОПМ сформувались як відповідь Ради Безпеки на такі ситуації, в яких застосування передбачених у Главі VI Статуту ООН мирних засобів вирішення спорів між

сторонами не досягло потрібного результату, а застосування сили згідно глави VII Статуту ООН було неможливим. Отже, ОПМ не регламентовані в Статуті ООН. Втім, доктринально прийнято вважати, що вони виникли на розвиток основних положень Статуту. Елементи міжнародно-правового забезпечення миротворчої діяльності ООН можуть бути знайдені в ст. 39, 40, 41, 42 тощо Глави VII, ст. 29, п. 2 ст. 11 і п. 1 ст. 24 Статуту ООН [4]. Забезпечення ОПМ ООН засновано на її домислюваних повноваженнях, необхідних для підтримання міжнародного миру і безпеки за допомогою ефективних колективних заходів. Наявність у Статуті ООН Глави VII, що передбачає примусові заходи в разі загрози миру, порушення миру та агресії, не виключає можливості застосування й інших заходів, для забезпечення міжнародного миру та безпеки.

Досвід проведення ОПМ підтверджує, що відповідні міжнародно-правові норми розвиваються і змінюються у зв'язку з розширенням масштабів миротворчої діяльності ООН. Зокрема, вироблені та утвердилися в практиці принципи планування і проведення миротворчих операцій (принципи згоди, безсторонності і незастосування сили за винятком випадків самооборони), стандартні процедури їх здійснення, типові угоди про статус сил і статус місій в країнах перебування та ін. Схвалені численні резолюції Ради Безпеки з конкретних ОПМ, а також заяви Голови Ради Безпеки ООН з різних аспектів їх підготовки і проведення, які в сукупності утворюють нині міжнародно-правовий інститут миротворчої діяльності ООН.

Оформлення сучасної концепції підтримання миру пов'язано з закінченням «холодної війни». У доповіді Генерального секретаря ООН Б.Бутроса Галі «Порядок денний для миру» від 17 червня 1992 року [5, с. 436], схваленій Радою Безпеки, було визначено заходи щодо забезпечення миру: 1) превентивна дипломатія; 2) миротворчість; 3) підтримання миру; 4) постконфліктне миробудівництво.

Превентивна дипломатія визначена як дії, спрямовані на попередження виникнення спорів між сторонами, недопущення переростання існуючих спорів у конфлікти або обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення.

Відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї [6, с. 436] превентивна дипломатія може зажадати таких заходів, як зміцнення довіри, раннє попередження, встановлення фактів і інших заходів, при здійсненні яких слід належним чином поєднувати консультації з державами-членами, тактовність, конфіденційність і об'єктивність.

Концепція превентивної дипломатії отримала істотне розширення у вигляді додаткових превентивних заходів, забезпечених правовим і військово-політичним змістом. ООН уважно спостерігає за політичними подіями у світі, виявляючи загрози міжнародному миру і безпеці, для того щоб у Раді Безпеки була можливість вжити превентивних заходів або сприяти таким. Посланці і спеціальні представники Генерального Секретаря займаються в різних частинах світу превентивною дипломатією та посередництвом з метою сприяння примиренню сторін конфліктів. У багатьох випадках ця робота ведеться у співпраці з регіональними організаціями.

Миротворчість (peacekeeping) означає використання дипломатичних засобів для спонукання сторін конфлікту до припинення бойових дій і початку переговорів про мирне вирішення їх спору. ООН пропонує різні засоби, що дозволяють стримувати і залагоджувати конфлікти і розглядати їх першопричини. Рада Безпеки може рекомендувати шляхи врегулювання спору або доручити Генеральному Секретарю виступати посередником. Генеральний секретар може виступати з дипломатичними ініціативами, спрямованими на заохочення і забезпечення продовження переговорів. Генеральний Секретар ООН відіграє одну з ключових ролей у миротворчості як особисто, так і шляхом направлення спеціальних посланників або місії для вирішення конкретних завдань. Відповідно до Статуту ООН, він має право доводити до відома Ради Безпеки будь-які проблеми, які, можуть становити загрозу міжнародному миру і безпеці.

Термін «миротворчість» вперше був використаний Радою Безпеки на першому засіданні на вищому рівні 31 січня 1992 р. Миротворчість обов'язково має передувати ОПМ і застосовуватися до врегулювання спору, з метою

не допустити його переростання в конфлікт. Цей метод передбачає використання мирних засобів, які перераховані в Главі VI Статуту ООН. Це, зокрема, переговори, обстеження, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд і звернення до регіональних органів або угод. Викладені в Главі VI Статуту ООН засоби врегулювання спорів і вирішення конфліктів отримали подальший розвиток у різних деклараціях, прийнятих Генеральною Асамблеєю, зокрема в Манільській декларації 1982 року про мирне вирішення міжнародних спорів, Декларації про посилення ефективності принципу відмови від погрози силою або її застосування в міжнародних відносинах 1987 р., у Декларації 1988 року про запобігання і усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру і безпеці і про роль Організації Об'єднаних Націй в цій сфері.

Підтримання миру (peacekeeping) означає забезпечення присутності ООН у конкретному регіоні, яке санкціонується Радою Безпеки за згодою приймаючої країни. До складу цих операцій може входити як військовий і поліцейський, так і цивільний персонал. Операції можуть набувати форму місій військових спостерігачів, сил з підтримання миру або поєднувати елементи таких місій.

Отже, ОПМ традиційно поділяють на дві категорії, що оформилися ще в період «холодної війни»:

- місії військових спостерігачів у складі порівняно невеликої кількості незброєних офіцерів, перед якими поставлені такі завдання, як спостереження за виконанням домовленостей про припинення вогню, контроль за виводом військ або патрулювання кордонів і демілітаризованих зон;

- миротворчі сили у складі військовослужбовців національних контингентів, розгорнутих для виконання завдань, аналогічних тим, які виконують військові спостерігачі, а також нерідко для того, щоб слугувати буфером для сторін конфлікту[7, с. 438-439].

Підтримання миру з роками трансформувалося з традиційної, переважно військової моделі забезпечення дотримання припинення вогню і роз'єднанням

сил після міждержавних воєн у комплексну модель, що складається з численних військових і цивільних елементів, які взаємодіють між собою.

Постконфліктне миробудівництво означає дії, спрямовані на запобігання повторення спалаху насильства між країнами і народами після ліквідації конфлікту або конфліктної ситуації. Напрями цієї діяльності включають забезпечення військової безпеки, встановлення законності та правопорядку, дотримання прав людини, проведення виборів, організацію місцевого управління, охорона здоров'я, освіта і відновлення. Миробудівництво проводиться після закінчення конфлікту з метою відновити основи миру і дати інструменти для побудови щось значнішого, ніж просто відсутність війни. Цей термін прямо не передбачений Статутом Організації, і так само, як і ОПМ, є її винаходом.

Подальший розвиток концепція забезпечення миру і безпеки отримала в доповіді Б. Бутроса Галі «Доповнення» до Порядку денного для миру» [8, с. 440], а також у доповідях Генерального Секретаря ООН Кофі Аннана, найбільш важливою з яких є доповідь про роботу Організації за 1998 рік «Партнерство в ім'я всесвітнього співтовариства». Важливий вплив на розвиток концепції підтримання миру ООН мала «Доповідь Брахімі» 2000 р. [8, с. 440] в якій запропоновано нове бачення механізму забезпечення міжнародного миру і безпеки. Механізм включив запобігання конфліктам і миротворчість (conflict prevention and peacemaking); підтримання миру (peacekeeping); миробудівництво (peacebuilding), а також «операції ООН на користь миру» (peace operations). Нові миротворчі операції почали припускати поєднання спостереження, підтримання миру і примусового компоненту. «Доповіддю Брахімі» було запропоновано закріпити процес еволюції механізму підтримання миру ООН і об'єднати поняттям «Операції на користь миру» (peace operation) всі напрями діяльності ООН. У Доповіді містились чіткі рекомендації щодо мінімальних вимог, дотримання яких є необхідним для успішного проведення миротворчих місій ООН. Вони включили чіткий мандат, згоду сторін конфлікту на проведення операцій, наявність адекватних ресурсів, достатніх для виконання мандату та стримання можливих «недоброзичливців». Керуючись

викладеними в доповіді міркуваннями було ухвалено ряд заходів щодо удосконалення ОПМ через нове бачення їх базових принципів, а саме:

1) безсторонність у сучасних операціях має означати дотримання принципів Статуту ООН і цілей мандата, але така безсторонність не має бути рівнозначна нейтралітету або рівному спілкуванню зі всіма сторонами конфлікту, що може зводитися до політики заспокоєння. В деяких випадках сторонами конфлікту можуть бути не рівні в моральному відношенні суб'єкти, а явні агресори і жертви (як у Руанді);

2) у мандатах мають бути чітко закріплені повноваження операції на застосування сили. Це означає, що миротворці здатні створювати загрозу переконливої заборони, на протипагу символічній і не загрозливій присутності, якою характеризується традиційна діяльність з підтримання миру.

Концептуалізація діяльності ООН з підтримання миру триває. Започаткований Секретаріатом ООН діалог «Нове партнерство: порядок денний» з країнами-контрибуторами має на меті спільно визначити виклики і проблеми миротворчої діяльності Організації та шляхи їх подолання.

Список використаних джерел та літератури

1. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. К.: Либідь, 1995. 111 с.
2. Баландіна Н. Миротворча діяльність ООН: деякі питання методології дослідження та історіографії проблеми. *Дослідження світової політики*. Вип. 10. К., 2000. С. 78-85.
3. Basic Facts about the United Nations. New York, 2004. 359 p
4. UN Peacekeeping: 50 Years (1948–1998). New York, 1998. 88 p.
5. Назаренко О. А., Сучасна концепція підтримання миру в рамках ООН. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11-12. С. 433-442.
6. Там само.
7. Там само.
8. Там само.

Буліч Артем Ігорович

*аспірант кафедри філософії
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ПІДХОДИ У РОЗУМІННІ НАСИЛЬСТВА І БЕЗПЕКИ

Філософська рефлексія безпеки сьогодні є досить проблематичною. Складність полягає в тому, що вже на рівні визначення ми стикаємося з визначенням безпеки як поняття в сукупності значень відсутності загроз, різних ризиків і небезпек для людини, суспільства й держави.

Як показала історія (світові війни і революції), безпека більше не забезпечується раціональними домовленостями і непорушними державними інститутами. Загроза безпеці виходить від Іншого, який може бути як зовнішнім, так і внутрішнім. Причому, Інший, який розуміється як «буття-з» (М. Хайдеггер) або «буття з іншим» (Ж.П. Сартр), «Ти» (М. Бубер), «Інший» (Ж. Лакан), звичайно, не може трактуватися однозначно загрозливо, але досить часто його концепти ХХ століття носили смисли відсутності гарантій безпеки.

Подібна напруга вже була закладена у самому християнстві, що містило ідеї гріховної природи людини, яка в певному сенсі сама собі була небезпечною як істота гріховна, а також ідеї радикальної відсутності гарантій порятунку – безпеки, які визначали пильну увагу людини до самої себе, свого внутрішнього світу, дізнання і допит самого себе, виявлення проступків і помилок.

Саме на такому світоглядному тлі і розвивались погляди на проблему насильства й безпеки представників постмодернізму.

Славой Жижек описує сучасність як час пристрасного прагнення до Реального. У цьому прагненні до витоків або справжності є і прагнення до безпеки (подібної внутрішньоутробному стану комфорту за Лаканом), але також і допущення насильства заради досягнення безпеки. С. Жижек пише про ексцесивність такого прагнення, посиляючись на трактування ексцесу Ж. Батая.

Відсутність безпеки в такому онтологічному сенсі втрати автентичності буття досить близько стикається з проблемою відчуження. У творах Ж. Батая ми знаходимо зв'язок такого «піднесеного» розуміння загрози безпеки з працею і страхом смерті: праця і страх смерті, на його переконання, становлять нерозлучну пару: перша обумовлює приналежність індивіда до світу речей, яка у свою чергу ґрунтується на страху перед смертю. Навіть необов'язково займатися працею, щоб виступати в якійсь мірі річчю, що знаходиться під владою страху. Разом з тим, Батай стверджує, що людина є річчю не тому, як це може здатися, що вона відчуває почуття страху. Якби вона не була індивідом (річчю), вона б не була схильною до почуття страху, адже переважно те, що вона є індивідом, і служить підставою для її побоювань. Страх перед смертю починає переслідувати її з того самого моменту, коли весь уклад її життя перетворюється у суцільний проект, який характерний для світу речей.

Ексцес як прагнення до реальності осмислюється і з позиції критичної теорії Ж. Бодрійяра з його розумінням симулякрів як «копій» оригіналів. Вибудовуючи ієрархію симулякрів, першого (безпосереднього символічного подвоєння реальності в знаку, жорстко прив'язаного до речі), другого (знаків сосюрівського трактування, вільних від речей) і третього порядків, які утворюють реальність, яка не має не тільки відсилання до речі, а й існує поза самою реальністю.

Подолання реальності симулякрів є ексцесивним і описується ним як необхідність знищення «дурної нескінченності» виробництва копій шляхом звернення до смерті: єдиним виходом виявляється повернути проти системи сам же принцип її влади: неможливість відповіді і заперечення. Кинути системі такий виклик, на який вона не зможе відповісти нічим крім своєї загибелі і краху. Бо той дар, на який вона повинна відповісти, щоб не втратити обличчя, – цей дар, звичайно, може бути тільки даром смерті. Нехай система сама вб'є себе, відповідаючи на багаторазовий виклик смерті і самогубства. На думку Ж. Бодрійяра, система сама себе знищує, все більше наближаючись до

загальної еквівалентності, стирання відмінностей, що призведе до самознищення. У цих процесах самознищення і множення загроз знаходить пояснення і проблема тероризму, і екологічні, і ціла низка інших проблем, які загрожують безпеці людини. Цим анонімним погрозам і протистоїть ексцес як єдина можливість.

Подібне вторгнення екстраординарного, ексцес, ми знаходимо у Вальтера Беньяміна у його ідеї божественного насильства. Воно виникає як щось третє щодо насильства правовстановлюючого і насильства правопідтримуючого, а також як антитеза насильству міфологічному. Сам Беньямін далі пише про те, що така інтерпретація насильства, що звільнює, є досить важкою для зрозуміння, але це є саме випадання зі звичайного перебігу речей, екстраординарна подія, що вилучає життя, звільняючи її від всіх зобов'язань і небезпек, повідомляючи їй справжність і істину існування, і тим самим роблячи її безпечною, але не в сенсі існування фізичного, а в сенсі релігійному, життя душі.

Такій екстраординарності і протистоїть безпека в її застосовності до «звичайного» життя, безпека як відсутність загроз фізичному існуванню людини. І в цій сфері людина знаходиться вже у владі закону, мови, яка є основою закону, міфу, началом закону й насильства, яке первинно є міфологічним. На думку Беньяміна, право (яке забезпечує безпеку) розширює сферу своєї діяльності за рахунок мови, яка раніше була вільною від насильства.

Тема безпеки виникає і в роботах М. Фуко. Уже в роботі «Історія безумства в класичну епоху» (1961), присвяченій проблемі божевілля, Фуко звертається до дослідження безпеки. Однак найбільш повно вона виникає в лекційному курсі 1978 року, названому «Безпека, територія, населення», який був прочитаний в Колеж де Франс і містив як додаткові матеріали дослідження, що частково вже розглянуті в більш ранніх роботах. У цьому курсі Фуко визначає біополітику (біовладу), як «групу феноменів» або «сукупність механізмів», за допомогою яких людська природність входить у політику.

Історичний характер знання-влади дозволяє Фуко визначити безпеку як нову формацію владних практик, які змінюють практики законності і

дисциплінарності на сучасному етапі (приблизно з епохи Нового часу). Відмінності в режимі функціонування цих формацій М. Фуко демонструє на прикладі практик покарання (для нас це і є практики забезпечення безпеки).

М. Фуко вказує на те, що техніки безпеки досить складно описати у всій повноті, але вони можуть бути визначені, принаймні, у декількох аспектах, виділяючи особливі простори безпеки, специфічні способи нормалізації ситуацій і населення, як основний об'єкт безпеки.

Отже, проблема безпеки у творчості постмодерністів тісно пов'язана і з проблемою влади, і з проблемою людини. Чи збережеться вона як людина, щось більше, аніж просто життя або тільки голе життя. Чи збережеться влада як припис суверена або це буде наказ машини, анонімних систем безпеки. Саме розуміння безпеки в некласичній філософії виходить за межі звичного розуміння проблеми усунення загроз, оскільки вони інтеріоризуються найрадикальнішим чином, виходять із боку самої природи людини, будь вона його інстинктивною природою або символічною інстанцією припису – закону.

Під загрозою опиняється той невловимий залишок, щось метафізично або навіть міфологічно визначене, як тільки людське, що відрізняє її від життя тваринного або природного. Безпека, що розуміється як безпека фізичного існування, приховує фундаментальну проблему необхідності самої безпеки, яка виявляється порожньою без невловимого «залишку» людського, захищеного в зазорах влади і природи.

Заріфі Зарміна Наджибовна

*Студентка III курсу Факультету суспільно-гуманітарних
спеціальностей «Філософія»*

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0009-0000-8616-1478>

email: znzarifi.fshn22@kubg.edu.ua

БІОПОЛІТИКА ТА НЕКРОПОЛІТИКА У СТРУКТУРІ СИРІЙСЬКОГО РЕЖИМУ БАШАРА АСАДА: ФУКІАНСЬКИЙ АНАЛІЗ ВЛАДИ, КОНТРОЛЮ ТА НАСИЛЬСТВА

Сучасні авторитарні режими не лише здійснюють політичний контроль над суспільством, але й регулюють саму біологічну основу людського існування, використовуючи механізми біополітики та некрополітики. У цьому контексті сирійський режим Башара Асада є показовим прикладом, де влада формує та знищує життя громадян через методи управління, які виходять далеко за межі класичних репресивних практик.

Застосовуючи концепції Мішеля Фуко про біополітику та дисциплінарне суспільство, а також ідеї Акілле Мбембе про некрополітику, можна зрозуміти, як сирійська держава використовує механізми контролю та насильства для утримання влади. В умовах громадянської війни та зовнішнього тиску ці механізми стали основними засобами політичного управління, дозволяючи режиму не лише регулювати життя громадян, але й визначати, хто має право на виживання, а хто перетворюється на "голе життя" (*homo sacer*), позбавлене будь-якого правового захисту.

Спираючись на основні положення концепції «біополітики» Мішеля Фуко, згідно з якою будь-яка влада прагне використовувати численних «агентів впливу» – школи, медичні установи, армію тощо – як інструменти контролю, примусу та покарання задля зміцнення своїх позицій у суспільстві [1, с. 54], слід підкреслити, що саме автократичні режими найчастіше інституціоналізують ці механізми. Вони легітимізують репресивні заходи та нав'язують свою політичну доктрину на державному рівні. Така влада, контролюючи інформаційний простір і застосовуючи пропаганду, прагне не лише маніпулювати громадською думкою, а й забезпечити тотальне домінування над «тілесним життям людини» – включно

з контролем зовнішності, віросповідання, гендерної ідентичності, права на аборт тощо. [1, с. 43]. У випадку Сирії ці механізми використовуються для підтримки авторитарної влади Асада, що проявляється у кількох ключових напрямках.

Один із головних методів біополітичного управління в Сирії – це повний контроль над інформаційним простором. Державні медіа транслюють пропаганду, що виправдовує політику Асада, тоді як незалежні журналісти та активісти переслідуються. Формування "офіційної" картини реальності є частиною біополітичної стратегії, оскільки воно визначає, що населення має знати, як воно повинно діяти, і які наративи слід сприймати як істинні.

Біополітична влада також проявляється у розподілі ресурсів. Державний контроль над економічними та соціальними благами (медичною допомогою, освітою, продовольством) дозволяє режиму регулювати не лише матеріальний добробут населення, але й його політичні погляди.

Ще одним важливим аспектом є використання релігії як інструменту політичного контролю. Башар Асад, будучи представником алавітської меншини, використовує конфесійні розбіжності для розділення суспільства та виправдання репресій проти сунітських опозиційних груп.

Робота Мбембе перегукується з концепцією біовлади, запропонованої Мішелем Фуко. Обидва дослідники зосереджуються на механізмах контролю над тілами та їх підпорядкування владним стратегіям. Проте, якщо у центрі фукіанського аналізу – практики, що спрямовані на збереження, регуляцію та продовження життя, то Мбембе наголошує на феномені «політики смерті». Інакше кажучи, він досліджує, яким чином влада виокремлює певні групи як «зайві» чи «непотрібні», фактично прирікаючи їх на соціальне виключення або фізичне знищення [2, с. 58]. У Сирії цей механізм проявляється у вибірковому знищенні опонентів, репресіях, воєнних діях та використанні насильства як основного політичного інструменту.

З початком протестів у 2011 році сирійський режим систематично застосовував насильство для придушення опозиції. Сирійська влада звинуватила в нападі невстановлених бойовиків, заявивши про поранення серед силовиків. Попри заяви влади про прагнення до діалогу, ситуація на місцях характеризувалася насильством і масовими арештами [3].

Постійний стан війни дозволяє виправдовувати надзвичайні заходи, що відповідає концепції «виняткового стану» у Джорджа Агамбена. Як писав сам автор, «винятковий стан – це правова форма того, що не може мати правової форми» [4, с. 94]. Із винятковим станом тісно пов'язана інша концепція Агамбена – *homo sacer* (буквально – «священна людина», яку можна вбити, але не принести в жертву). Це фігура людини, виключеної з правового простору, людини, яку можна знищити без юридичних наслідків. У реальному житті такими "голими життями" стають, наприклад, політичні в'язні, переселенці та біженці або мешканці обложених міст. У випадку Сирії, *homo sacer* – це мешканці районів, які опинились під бомбардуванням або блокадою, або затримані без суду «підозрювані у тероризмі».

Контроль над життям і смертю працює як єдиний механізм політичної влади. Біополітика регулює "корисне" життя, некрополітика – знищує "небажане". Обидва напрямки легітимізуються пропагандою та посиленням на стабільність і "боротьбу з тероризмом".

Сирійський авторитарний режим демонструє, як сучасна влада опановує техніки тотального управління через біо- та некрополітичні практики. Використовуючи аналітичну рамку Фуко та Мбембе, ми бачимо, що диктатура не обмежується контролем над політичним життям – вона втручається в саму тканину біологічного існування, перетворюючи тіло на об'єкт політики, а смерть – на форму управління.

Джерела:

1. Foucault M. *Discipline and Punish: Birth of the Prison*. Penguin Books, Limited, 1979.
2. Mbembe A. *Necropolitics*. Duke University Press, 2019. URL: <https://doi.org/10.1215/9781478007227> (date of access: 15.04.2025).
3. Жертви під час нових протестів у Сирії - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/06/110624_syria_latest (дата звернення: 15.04.2025).
4. Agamben G. *Homo sacer*. Torino : G. Einaudi, 1995.

Кратюк Марія В'ячеславівна

студентка

Державного торговельно-економічного університету

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ЗАГРОЗА КОЛЕКТИВНІЙ БЕЗПЕЦІ В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Якісне включення працівників в роботу усіх сфер та систем є нагальним, а ризик професійного вигорання становить загрозу для суспільства, враховуючи повномасштабне вторгнення країни-агресорки на українські землі. Загалом у ХХІ столітті колективна безпека стикається з новими викликами, серед яких професійне вигорання працівників критичних сфер набуває особливої актуальності. Це явище не лише впливає на індивідуальне благополуччя, але й становить загрозу для ефективного функціонування систем охорони здоров'я, армії, служб порятунку та інших ключових інституцій, що забезпечують безпеку суспільства.

Професійне вигорання визначається як стан емоційного, фізичного та ментального виснаження, спричинений тривалим стресом на робочому місці, який не був ефективно подоланий [1]. Згідно з 11-ю редакцією Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-11), вигорання характеризується трьома ключовими ознаками:

- відчуттям виснаження енергії;
- ментальною відстороненістю від професійної діяльності, цинічним або негативним ставленням до неї;
- зниженням результативності в роботі.

Цей феномен стосується виключно професійного контексту й не застосовується до опису життєвих труднощів в інших сферах. Визначення було оновлено й уточнено у МКХ-11 порівняно з попередньою версією класифікації [2].

Актуальність проблеми професійного вигорання особливо зросла для всього світу в умовах пандемії COVID-19[3]. За даними національного опитування медичних працівників США, проведеного під час пандемії, 55% респондентів

повідомили про симптоми вигорання, а близько 61% опитаних медичних працівників заявили, що пандемія завдала шкоди їх психічному здоров'ю [4].

Систематичний огляд літератури, присвячений вигоранню серед медичних працівників у період пандемії, засвідчив, що найвищий рівень емоційного виснаження спостерігається серед молодих фахівців, жінок та працівників відділень інтенсивної терапії. До ключових чинників розвитку вигорання належать: надмірне навантаження, етичні дилеми, що виникають під час прийняття рішень у критичних ситуаціях, та тривалий контакт із ризиком інфікування [5].

Важливо розуміти, що професійне вигорання має не лише особистісні наслідки, а й значною мірою впливає на якість функціонування системи охорони здоров'я. Дослідження показують зв'язок вигорання з помилками медичного персоналу, зниженням якості надання допомоги, а також зменшенням рівня задоволеності пацієнтів [6].

Соціологічні дослідження вказують на те, що це явище особливо поширене серед представників «допоміжних» професій. Особливо небезпечним є вигорання у тих, хто несе відповідальність за життя інших – медиків, військових, рятувальників, поліцейських.

Військові та служби порятунку стикаються з постійними стресовими ситуаціями. Військові особливо часто можуть відзначати у себе симптоми вигорання після тривалих бойових чергувань або ротацій. Подібна ситуація і в рятувальників. Наслідками є зниження рівня концентрації, фізичне виснаження, труднощі в прийнятті рішень – усе це прямо загрожує ефективності дій у кризових ситуаціях.

У системі охорони здоров'я ситуація не менш критична. Пандемія COVID-19 стала лакмусовим папірцем, що виявив масштаби проблеми. За даними досліджень за вересень 2020 року від Mental Health America виявлено, що 93% медичних працівників переживають стрес, а 76% повідомляють про виснаження та вигорання [7, с. 5]. Це призводило до скорочення кадрового

складу, помилок у діагностиці, низької мотивації до праці та, як наслідок, до погіршення якості надання медичних послуг.

Соціологічний вимір професійного вигорання дозволяє оцінити не лише його індивідуальні наслідки, але й структурні ризики. Системне ігнорування даного явища призводить до послаблення інституцій, які є опорою колективної безпеки. Зниження морального духу, зменшення продуктивності, підвищення рівня плинності кадрів – усе це є ознаками того, що проблема виходить за межі особистісної сфери та стає соціальним викликом, особливо в умовах війни.

Вирішення цієї проблеми потребує системного підходу: впровадження політики підтримки працівників, навчальних програм зі стрес-менеджменту, постійного моніторингу емоційного стану персоналу, а також створення ефективного механізму зворотного зв'язку між працівниками та адміністрацією. Соціологія у цьому випадку виступає не лише як інструмент дослідження, а й як методологія побудови здорових трудових відносин[8,9]. Зміни, які сьогодні відбуваються в Україні, висувають також і до освітян нові, більш складні вимоги[10], що значною мірою впливає на психічний стан працівників, провокує виникнення емоційного напруження, професійні стреси і призводить до формування внутрішньоособистісних конфліктів.

Отже, професійне вигорання є серйозною загрозою для колективної безпеки, оскільки впливає на ефективність функціонування ключових інституцій. Соціологічний аналіз цього явища дозволяє розробити ефективні стратегії його виявлення, подолання та забезпечити стійкість систем безпеки в умовах зовнішніх загроз.

Список використаних джерел та літератури:

1. Maslach, C., & Leiter, World Psychiatry. 2016 Jun 5;15(2):103–111
2. Burn-out an “occupational phenomenon”: International Classification of Diseases. World Health Organization. 2019. – <https://www.who.int/news/item/28-05-2019-burn-out-an-occupational-phenomenon-international-classification-of-diseases>

3. Шуст Н.Б., Морозов А.Ю. Соціально-економічний вимір post-COVID- 19 реальності: філософський аналіз (частина 2). *Гілея: науковий вісник*. К.: «Видавництво «Гілея», 2022. Вип. 169-170 (No 2-3). С.36-43.

4. Axios. Health care workers feel stress, burnout more than a year into the pandemic. 2021. <https://www.axios.com/2021/04/22/coronavirus-pandemic-health-care-workers-stress>

5. Leo CG, Sabina S, Pietro M, et al. *Burnout Among Healthcare Workers in the COVID-19 Era: A Review of the Existing Literature*. 2021. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8585922/>

6. Salyers MP, Bonfils KA, Luther L, et al. *The relationship between professional burnout and quality and safety in healthcare: a meta-analysis*. J Gen Intern Med. 2017;32(4):475–482. <https://doi.org/10.1007/s11606-016-3886-9>

7. Олійник М. Дослідження синдрому вигорання. КІПТорієнтована модель допомоги при емоційному вигоранні – Львів, 2021. – №3. – С. 40–50.

8. Шуст Наталія. Освіта у стратегії випередження гібридних загроз українській суб'єктності у глобалізованому світі. Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатопольярного світу [Електронний ресурс]: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / відп. ред. А. Кравченко. Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. С. 357-360. <http://doi.org/10.31617/k.knute.2022-11-24>

9. Шуст Н.Б.,Дубовик С.М. Вища освіта в сучасних умовах: криза або оновлення // Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (30 берез. 2021 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». С.255-257. URL:<https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/36049?show=full&locale-attribute=en>

10. Шуст Н.Б., Дубовик С.М. Освіта online: проблеми vs перспективи// Всеукраїнська науково-практична конференція "Суспільно-політичні процеси в умовах пандемії, 2021р. С.126-130. URL:<https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/78ca9317b98b9fdb8dfc82fdb8a9e6f00.pdf>

СЕКЦІЯ 2 ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ У XXI СТОЛІТТІ

Стельмашук Ілона Вікторівна

студентка Державного торговельно-економічного університету

ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ У XXI СТОЛІТТІ: КІБЕРЗАГРОЗИ, ГІБРИДНІ ВІЙНИ ТА ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ СТАБІЛЬНІСТЬ

У XXI столітті цифрове середовище кардинально змінило підходи до міжнародної безпеки, зробивши кіберпростір основою сферою геополітичної боротьби. Крім того, впливаючи на економіку, політику та суспільство, воно створює нові виклики для глобальної безпеки, а численні кібератаки на критичну інфраструктуру та гібридні війни, що поєднують дезінформацію з фізичною агресією, загрожують стабільності світового порядку.

Мілітаризація кіберпростору є однією з основних проблем сучасності. На відміну від традиційних просторів, таких як наземний, морський та космічний, кіберпростір не має фізичних кордонів, що робить його унікальним полем для асиметричних конфліктів. Атаки на критичну інфраструктуру, наприклад, на енергосистему України, уражену вірусом BlackEnergy у 2015 році, ілюструють потенціал кіберзброї паралізувати важливі сектори економіки та суспільного життя. В свою чергу, гібридні війни, що поєднують кібероперації з дезінформаційними кампаніями, стають дедалі поширенішим інструментом геополітичного впливу. Так, російська агресія проти України з 2014 року демонструє, як кібератаки синхронізуються з пропагандистськими операціями для підризу суспільної єдності, а глобальне суперництво між США та Китаєм у кіберпросторі, що включає економічне шпигунство та крадіжку інтелектуальної власності, загрожуює конкурентоспроможності держав [1, с. 129].

Відсутність універсальних норм регулювання кіберпростору посилює ці загрози, відтворюючи стан, описаний Томасом Гоббсом як «війна всіх проти всіх». Держави, декларуючи мирне використання кіберпростору, одночасно

інвестують у кіберозброєння, що провокує ескалацію «дилеми безпеки» та загрожує глобальній стабільності.

Наслідки мілітаризації кіберпростору мають системний характер. Економічна дестабілізація виникає через атаки на фінансові системи та логістичні мережі, що підтверджує приклад вірусу NotPetya 2017 року, який спричинив багатомільярдні збитки у світовому масштабі. Політична нестабільність, спричинена дезінформаційними кампаніями, підриває легітимність демократичних інститутів, що особливо відчутно в країнах із транзитивними політичними системами. Найкритичнішим є ризик ескалації конфліктів: кібератака на стратегічні об'єкти може бути інтерпретована як акт війни, що матиме непередбачувані наслідки. Для України, яка перебуває в епіцентрі гібридного протистояння, ці виклики є екзистенційними, оскільки постійні кібератаки на державні установи, енергетичний сектор і медіа підкреслюють необхідність концептуального переосмислення кібербезпеки як складової національної безпеки та активної участі в міжнародних ініціативах.

Варто зазначити, що специфіка кіберпростору ускладнює функціонування системи колективної безпеки. Анонімність і швидкість кібератак унеможливають оперативне встановлення джерела загрози, що підтверджує приклад вірусу WannaCry 2017 року, який уразив тисячі організацій у 150 країнах, але ідентифікація відповідальних вимагала тривалого часу. Крім того, транснаціональний характер кіберпростору знижує ефективність традиційних безпекових альянсів, таких як НАТО, оскільки загрози не обмежуються державними кордонами. Водночас дивергенція стратегій великих держав перешкоджає формуванню консенсусу: США та ЄС акцентують на захисті даних і цифрових свобод, а Китай і росія надають перевагу суверенному контролю над інформаційними потоками. Найсуттєвішою проблемою є відсутність глобального нормативно-правового поля, а ініціативи ООН щодо розробки кіберправил стикаються з опором країн, які хочуть зберегти перевагу, що ускладнює співпрацю [2, с. 128].

З метою подолання зазначених викликів необхідний багатокомпонентний підхід, який інтегрує міжнародні, регіональні та національні стратегії. Першим кроком є розробка міжнародної угоди про регулювання кіберпростору, аналогічної Договору про космос 1967 року. Документ має встановити чіткі принципи поведінки та механізми відповідальності, включаючи:

- заборону атак на критичну інфраструктуру, включаючи енергетичні, медичні та транспортні системи;
- створення міжнародного органу для моніторингу кіберпростору та оперативного розслідування інцидентів.

Реалізація такої угоди вимагатиме політичних компромісів між основними суб'єктами, особливо США, Китаєм і Росією, але лише консолідована відповідальність здатна зупинити мілітаризацію кіберпростору. В свою чергу, на національному рівні держави повинні зосередитися на підвищенні кіберстійкості. Для України це передбачає вдосконалення нормативно-правової бази [3, с.127; 4, с. 250], набуття відповідних навичок [5, с.92], розробку резервних систем для критичної інфраструктури та впровадження технологій штучного інтелекту для раннього виявлення загроз [6, с.290]. Пріоритетним є також розвиток людського капіталу шляхом підготовки фахівців із кібербезпеки, що сприятиме зниженню вразливості перед зовнішніми атаками [7, с. 102].

Варто зазначити, що регіональна співпраця є не менш важливою. Для України поглиблення інтеграції з Європейським Союзом, який активно переосмислює кібербезпеку в геополітичному полі, відкриває можливості для обміну досвідом і технологіями. Відповідно, спільні навчання та координація стратегій із країнами Європейського Союзу допоможуть протидіяти гібридним загрозам, що є особливо актуальним в умовах російської агресії. Крім того, глобальний характер кіберпростору вимагає уникнення ізоляціонізму. Публічно-приватне партнерство, що залучає технологічні корпорації до розробки безпекових рішень, може значно підвищити ефективність національних стратегій. Наприклад, співпраця з такими

компаніями, як Microsoft, уже довела свою результативність у протидії масштабним кібератакам [7, с. 372].

Таким чином, цифрове середовище кардинально змінило природу безпеки у XXI столітті, висунувши кіберпростір як поле нових викликів. Мілітаризація кіберпростору, гібридні війни та їх дестабілізуючий вплив вимагають від міжнародної спільноти скоординованих дій, тож розробка глобальної угоди, зміцнення національних систем кібероборони та регіональна співпраця є необхідними кроками для трансформації кіберпростору з поля конфронтації на платформу кооперації. Відповідно, для України ці заходи відкривають шлях до зміцнення цифрового суверенітету та активної ролі у формуванні безпечнішого глобального порядку, що сприятиме сталій стабільності у XXI столітті.

Список використаних джерел та літератури:

1. Концептуальні засади національної стійкості та державна політика врегулювання воєнно-політичних конфліктів: колективна монографія / за заг. ред. Г.П. Ситника ; *ТОВ «Академпрес»*. Київ, 2024. 358 с.

2. Національна безпека: загрози та виклики: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 квітня –12 травня 2024 року. Львів: *Liha-Pres*, 2024. 256 с.

3. Шуст Н. Б, Антонюк А. І., Інтелектуальне право у сфері інформаційних технологій в Україні. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2020. № 1(54). С.127-134.
<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/14550>

4. Shust N., Smorodina A. Open education resources as sociocultural paradigm and their regulation from the point of view of Ukrainian copyright law. Jurisprudence in the moden information space: Collective monograph. Accent Graphics Communications & Publishing.2019. P.248-264.
<http://doi.org/10.33531/monograph.2019.1>

5. Морозова Л.П., Шуст Н.Б. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи// Проблеми та перспективи розвитку науки та освіти України в особливих умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, м. Вінниця, 03 -04 травня 2023 року.: тези / ред.кол.: Драбовський А.Г., Дибчук Л.В. та ін. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2023. С.92-94.

<file:///C:/Users/Viktor/Downloads/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2003-04.05.23%20%D1%80.-1.pdf>

6. Шуст Н. Штучний інтелект в освіті в умовах інформаційного суспільства// Фундаментальні та прикладні проблеми суспільства: історія, сьогодення, майбутнє [Електронний ресурс] : тези доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 квіт. 2025 р.) /відп. ред. А. Кравченко. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т,2025. С.289- 292.<https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5bb35f7-e0ee-4c83-9878-05b55f2391b1/content>

7. Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2024 року / ред.-упорядник: д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкова. Львів: *Liha-Pres*, 2024. 634 с.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Характерною ознакою інформаційного суспільства вважається використання соціальних мереж, а також визнання інформації як найважливішого суспільного ресурсу [1] у всіх сферах життя людини. Особливо актуальним є використання соціальних мереж в умовах воєнного стану. Оскільки у переважної більшості закладів освіти в Україні студенти та викладачі, учні та учителі позбавлені можливості проводити навчання в аудиторіях, вони змушені більше часу проводити в соцмережах. Так, джерелом інформації в освітній сфері можуть бути відкриті освітні ресурси як інструмент отримання дистанційного навчання [2].

Соціальні мережі – це онлайн-платформи, які дозволяють користувачам створювати профілі, взаємодіяти один з одним, спілкуватися. Вони забезпечують можливість обміну інформацією, коментарями, фотографіями, відео та думками в реальному часі [3]. У лідерах популярних освітніх соціальних платформ – Facebook, Instagram, TikTok, Twitter. Вони є простором для спілкування, самовираження та інформації.

Соціальні мережі суттєво впливають на формування особистості, змінюючи способи, якими люди взаємодіють, сприймають себе та інших, а також формують свою ідентичність, дозволяючи їм вибірково демонструвати певні аспекти себе. Це дає більше свободи у самовизначенні, але водночас може спричиняти створення ідеалізованого образу.

Контент у соцмережах формує світогляд і може впливати на цінності, переконання, а також на стилі поведінки, які часто копіюються у спробі бути «як інші». Проте з цим пов'язаний і соціальний тиск – бажання відповідати очікуванням аудиторії нерідко викликає стрес і тривожність, зокрема серед молоді. Крім того, анонімність у мережі підвищує ризик кібербулінгу, що негативно позначається на психічному здоров'ї користувачів.

До позитивних сторін соціальних мереж можна віднести зручність комунікації на будь-якій відстані – це особливо важливо для підтримки зв'язку між родичами та друзями, які живуть у різних містах чи країнах. Крім того, соцмережі забезпечують швидкий доступ до новин та актуальної інформації, дозволяючи користувачам бути в курсі подій. Вони також сприяють поширенню знань – через обмін корисними матеріалами, участь в онлайн-курсах і вебінарах [4].

Р. Бужиков і В. Доній [5, с. 206] додають, що соцмережі відкривають можливості для професійного розвитку, адже фахівці можуть ділитися досвідом, а також для культурного обміну, завдяки спілкуванню з людьми з різних країн.

Серед негативів соцмереж – втрата продуктивності та ризик залежності. Часте користування може викликати тривожність, депресію через брак уваги в мережі, а також погіршувати сон і загальний стан здоров'я. Хоч соцмережі створюють ілюзію близькості, вони можуть сприяти соціальній ізоляції, витісняючи живе спілкування.

Негативні аспекти включають також прокрастинацію та відволікання від важливих завдань. Часті переключення між роботою та соцмережами забирають час на відновлення концентрації. Крім того, прокрастинація через соцмережі може викликати почуття провини та стрес, посилюючи цикл невиконаних справ [6].

Також постійне порівняння себе з іншими в соціальних мережах може призводити до формування нереалістичних стандартів краси та успіху. Це створює ілюзію ідеальності, що викликає відчуття неповноцінності у користувачів. Низька самооцінка підживлює цей цикл порівнянь, погіршуючи емоційний стан і створюючи замкнуте коло.

Згідно з О. Міхеєвою та М. Корнієнко [7, с. 248], кібербулінг і агресію в онлайн-просторі є досить поширеним явищем. Кібербулінг проявляється через електронні засоби комунікації, де агресори принижують або ображають жертв, часто анонімно. Це ускладнює покарання та посилює агресію. Жертви часто

відчують тривогу, депресію, низьку самооцінку та соціальну ізоляцію. Агресія в онлайн-просторі може спричиняти ескалацію конфліктів та поляризацію думок у суспільстві.

Формування ідентичності, на думку А. Рубан [8, с. 215-218], залежить від різних чинників, таких як соціальне оточення, культурні традиції та медіа. В контексті соціальних мереж, ідентичність особистості створюється через самопрезентацію, соціальну взаємодію та доступ до нових моделей поведінки. Молодь використовує онлайн-простір як засіб самовираження, що може як зміцнювати самооцінку, так і спричиняти дестабілізацію реального «Я» через розрив між ідеальним та реальним образом себе.

Таким чином, соцмережі відіграють ключову роль у розвитку соціальних навичок і формуванні ідентичності в цифрову епоху, і освітня галузь не уникнула цього. Це передбачає адаптацію нових стратегій викладання та навчання[9, с.368]. Соціальні мережі роблять студента головним суб'єктом навчального процесу[10,с.127; 11,с.255], змушують його брати участь і вимагають від нього участі для досягнення результатів навчання. Крім того, через освітні соціальні мережі користувачі діляться ідеями, знаннями про дисципліну, навчають своїй роботі або ставлять запитання.

Вплив соціальних мереж на формування особистості в умовах інформаційного суспільства може бути як позитивним, так і негативним, впливаючи на самооцінку, соціальні зв'язки та психічне здоров'я. Залежність і прокрастинація – серйозні проблеми, які знижують продуктивність і здоров'я. Важливо усвідомлено користуватися соцмережами, встановлюючи обмеження на час їх використання для мінімізації негативних наслідків.

Список використаних джерел.

1. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_Shust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Shust N., Smorodina A. Open education resources as sociocultural paradigm and their regulation from the point of view of Ukrainian copyright law. *Jurisprudence in the moden information space*: Collective monograph. Accent Graphics Communications & Publishing. 2019. P. 248-264. [URL://doi.org/10.33531/monograph.2019.1](https://doi.org/10.33531/monograph.2019.1)
3. Що таке соціальні мережі? (види, класифікація, безпека...). URL: <https://futurenow.com.ua/shho-take-sotsialni-merezhi-vydy-klasifikatsiya-bezpeka/> (дата звернення 17.04.2025)
4. Дві протилежні сторони соцмереж – коментар фахівця. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6425-dvi-protilezhni-storoni-sotsmerezhi-komentar-fahivtsya/> (дата звернення 17.04.2025)
5. Бужиков Р., Доній В. Соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2021. № 19(1). С. 202-210.
6. Психологія соціальних мереж і залежність від лайків. URL: <https://osvita.ua/news/94008/> (дата звернення 17.04.2025)
7. Міхеєва О.Ю., Корнієнко М.М. Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 247-251.
8. Рубан А. Вплив соціальних мереж на формування ідентичності підлітків та молоді. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. № 56. С. 213-220.
9. Шуст Н.Б. Освіта – об’єкт чи суб’єкт реформування суспільства? *Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти*: Тези допов. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ 27 березня 2015 р. У 2 ч. Ч. I.

Федорова Устина Андріївна

*студентка Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя*

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗАГРОЗА КОЛЕКТИВНІЙ БЕЗПЕЦІ: ДОСВІД УКРАЇНИ

У ХХІ столітті міжнародна безпека стикається з новими, складними викликами, серед яких особливу небезпеку становить гібридна війна. Це тип конфлікту, який поєднує традиційні військові дії, інформаційні маніпуляції, кібератаки, економічний тиск і політичне втручання. Гібридна війна розмиває чіткі межі між війною та миром, робить складним ідентифікацію агресора та момент початку військових дій. Вперше цей термін набув популярності після публікації Френка Гофмана в 2007 році, який описав гібридну війну як поєднання традиційних та нетрадиційних форм ведення бойових дій. Гібридна війна не має чіткої лінії між миром та війною, вона використовує широкий спектр інструментів для досягнення стратегічних цілей, – зазначав Гофман [1, с. 14].

Яскравим прикладом гібридної війни є агресія російської федерації проти України, яка розпочалася з анексії Криму в 2014 році та продовжилася війною на Донбасі. Ці дії стали чітким доказом того, як сучасні загрози не підпорядковуються традиційним методам і стандартам міжнародної безпеки. Наприклад, анексія Криму була проведена без офіційного оголошення війни, з використанням так званих «зелених чоловічків», тобто військових без розпізнавальних знаків. Цей процес супроводжувався масштабною інформаційною кампанією з боку росії, що включала пропаганду та маніпуляції з медіа на міжнародному рівні, аби легітимізувати свої дії. Згідно з дослідженнями Грабського, росія активно використовувала інформаційні інструменти для підтримки своїх дій і створення сумнівів у міжнародній спільноті [2, с. 7].

Інформаційна війна також є невід'ємною частиною гібридного конфлікту. Російські ЗМІ та соціальні мережі активно використовувались для поширення фейкових новин і маніпуляцій, спрямованих на зниження довіри до уряду України, Збройних сил і міжнародних партнерів країни. Як підкреслює Матвієнко, «інформаційні кампанії Росії були злагоджено організовані і координовані на державному рівні, що робить їх надзвичайно ефективними у стратегічному сенсі»

[3, с. 102]. Подібні кампанії активно сприяли соціальному розколу в Україні, підсилюючи напругу в суспільстві та сприяючи поширенню сепаратистських настроїв.

Окрім військових і інформаційних атак, важливою складовою гібридної війни є кіберзагрози. Україна стала основною мішенню для кібератак, особливо під час війни, коли російські хакери здійснили низку атак на українську інфраструктуру. Однією з найбільших була атака NotPetya у 2017 році, яка завдала величезних збитків державним і приватним установам, зокрема в енергетичному секторі. Вірус також поширився в інші країни, включаючи США та Польщу. Україна разом з міжнародними партнерами працює над створенням нових інструментів і механізмів кіберзахисту, щоб підвищити свою стійкість до таких атак. Як зазначають автори, «міжнародні зусилля мають бути спрямовані на вдосконалення кібербезпеки та боротьбу з інформаційними маніпуляціями на глобальному рівні» [4, с. 28]. У цьому контексті важливою є роль міжнародних альянсів, таких як НАТО, які пропонують не лише військову підтримку, але й розвиток технологічних можливостей для захисту від кібератак і пропаганди. Тому цей інцидент підкреслив важливість міжнародної співпраці в сфері кібербезпеки для протидії подібним загрозам [5]. Кіберзагрози, як і військові атаки, можуть спричинити серйозні економічні та політичні наслідки, порушуючи стабільність країни і навіть паралізуючи її критичну інфраструктуру.

Особливо важливим є те, що гібридні загрози, на відміну від традиційних військових атак, важко ідентифікувати та дати відповідну оцінку через відсутність чіткої лінії між мирним і військовим станом. Тому гібридна агресія Росії також продемонструвала недосконалість існуючих механізмів колективної безпеки. Організації, такі як ООН, ОБСЄ і НАТО, виявилися неготовими до швидких та ефективних дій у контексті нових загроз. Зокрема ОБСЄ, незважаючи на свою діяльність у рамках Спеціальної моніторингової місії, не змогла ефективно вплинути на ситуацію на сході України. Рада Безпеки ООН, яка повинна була реагувати на міжнародні конфлікти, була паралізована через право вето постійних членів, серед яких – росія, що робить неможливим прийняття ефективних рішень у разі агресії. НАТО, хоча й активно підтримує Україну, обмежене в своїх діях через відсутність членства

України в Альянсі, що ускладнює забезпечення колективної безпеки в цьому регіоні. Обмеження ООН виявляються особливо яскраво в ситуаціях гібридних війн, коли механізми колективної безпеки не здатні адекватно реагувати на неформальні форми агресії. Як зазначає Чалий, «ООН як організація, що має ключову роль у забезпеченні міжнародної безпеки, не здатна реагувати на новітні загрози через недосконалість своїх процедур» [6, с. 19].

Ці виклики показують необхідність реформування міжнародних механізмів безпеки. Необхідно створити нові інституції або розширити мандати вже існуючих структур, щоб вони могли ефективно реагувати на гібридні загрози. Пропонуються такі кроки, як створення механізмів швидкого реагування на гібридні загрози, удосконалення міжнародного права з урахуванням нових типів війни, посилення кіберзахисту та боротьба з дезінформацією.

Досвід України у протидії гібридній агресії є унікальним і може стати важливим для інших країн, що стикаються з подібними загрозами. Міжнародна спільнота повинна вивчати ці приклади та розробляти спільні механізми для боротьби з гібридними загрозами, щоб забезпечити стабільність та безпеку на глобальному рівні.

Список використаних джерел та літератури

1. Hoffman F. G. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. – Arlington: Potomac Institute for Policy Studies, 2007
2. Грабський С. А. Кримська криза 2014 року: військові аспекти / С. А. Грабський // Український мілітарний портал. – 2018
3. Матвієнко В. Інформаційна безпека України: виклики та протидія *Інформаційне суспільство*. – 2021
4. NATO. Relations with Ukraine. – 2023. – https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm
5. Skorobogatov A., Wooldridge D. The Economic Impact of NotPetya. – Journal of Cybersecurity. – 2018.
6. Чалий В. Протидія гібридній агресії: міжнародно-правові аспекти *Міжнародна безпека*. – 2020.

СЕКЦІЯ 3

ООН ЯК ГОЛОВНИЙ ГАРАНТ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРІЯ ТА РОЛЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Калиновський Юрій Юрійович

*професор кафедри філософії,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

КРИЗА МИРОТВОРЧОЇ РОЛІ ООН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Російсько-українська війна стала лакмусовим папірцем для міжнародних безпекових структур та системи міжнародного права. На сьогоднішній день можна стверджувати, що ООН не змогла ефективно вплинути на країну-агресора та її сателітів. Спробуємо з'ясувати причини та можливі наслідки послаблення впливу на міжнародні процеси такої ключової ланки системи міжнародної безпеки як ООН.

Нажаль правовий механізм ООН не передбачає адекватних дій у тому випадку, коли агресором є постійний член Ради Безпеки ООН. Д. Білявський цілком справедливо зауважує, що у Статуті ООН не відпрацьована система запобіжників для тих ситуацій, коли посягання на міжнародний мир здійснюють постійні члени Ради Безпеки. Можна стверджувати, що на сьогоднішній день у міжнародному праві утворилась правова колізія – якщо агресором є один з постійних членів Ради Безпеки ООН, то ця структура де-факто стає неправомочною, оскільки не має змоги ухвалювати рішення в межах своїх повноважень, застосовуючи методи передбачені VII розділом Статуту, в тому числі силові, покликані відновити міжнародну безпеку та мир. Фактично єдина інституція міжнародного рівня з найвищим рівнем легітимності, рішення якої імперативні за своєю суттю потрапляє у ситуацію, коли вона не в змозі реалізовувати свої функції, які були закладені засновниками ООН та зафіксовані в її установчих документах. «Найбільш яскраво вищезазначена ситуація відтворилася під час неспровокованого повномасштабного вторгнення регулярної армії Російської Федерації в

Україну. За наявності загальносвітового засудження агресії, яка вчиняється РФ, ООН в особі Радбезу не може вчинити рішучих та ефективних дій, які змогли б зупинити та притягнути до відповідальності агресора та відновити міжнародний мир та безпеку» [1, с. 60-61].

ООН потрапила у тупикову ситуацію, коли вона може лише висловлювати «стурбованість», «закликати до припинення насильства», але не може вплинути на агресора.

Як стверджує О. Буряченко, «серед світових акторів не просто піддається сумніву авторитет ООН, а ставиться питання – чи дійсно цей інститут в змозі надалі забезпечувати мир та безпеку, вирішувати конфліктні ситуації, які постають у XXI сторіччі». З точки зору науковця, яка ґрунтується на всебічному аналізі діяльності даної впливової міжнародної структури «інститут ООН в нинішньому стані себе вичерпав. Повинна бути запропонована зовсім нова архітектура світової системи безпеки, яка б дійсно відповідала викликам та загрозам нового світового порядку» [2, с. 34].

Позитивні аспекти діяльності ООН у російсько-українській війні полягають у її гуманітарній місії в нашій державі. Також ООН є найбільшою міжнародною площадкою на якій Україна та її союзники можуть донести правду про російсько-українську війну, озвучити свою позицію, залучити нові держави для своєї підтримки.

Необхідно зазначити, що з початку повномасштабної війни в Україні ООН виділила 1,7 млрд доларів на гуманітарну допомогу. Приблизно 1,3 млрд доларів США було виділено на продовольство, воду, житло, медичну допомогу та захист. Приблизно 400 млн доларів США було виділено на допомогу в розвитку, включно з підтримкою економіки, відновленням інфраструктури та реформами. Організація Об'єднаних Націй бере участь у поверненні військовополонених українців. ООН вимагає дотримання Женевських конвенцій щодо поводження з військовополоненими, зокрема щодо надання їм необхідної медичної допомоги та поводження з ними відповідно до норм міжнародного права. За допомогою міжнародних

організацій, в тому числі й ООН, від початку повномасштабного вторгнення з російського полону вдалося звільнити 2598 військових і цивільних українців [3, с. 64-65].

З нашої точки зору, для створення нової системи міжнародної безпеки є всі причини, але не має суб'єктів, які б змогли очолити цей процес, довівши його до логічного завершення. Складність ситуації полягає в тому, що триває боротьба за світове лідерство між найбільш впливовими акторами, сформувались союзи держав (умовно «глобальний Південь» та «глобальна Північ»), які мають різне уявлення про політичну конфігурацію планетарного та регіонального рівнів. Значне послаблення миротворчої ролі ООН є ознакою системної кризи системи міжнародної безпеки, що склалась після Другої Світової війни. Нажаль, скоріш за все ООН чекає доля Ліги Націй.

Список використаних джерел та літератури

1. Білявський Д. С. Криза Ради Безпеки ООН в умовах збройної агресії Російської Федерації. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.). Одеса : НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права, 2023. С. 59-62.
2. Буряченко О. Криза міжнародної системи безпеки: неспроможність Ради Безпеки ООН. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. Випуск 2 (68). С. 22-36.
3. Кривдюк К. Роль ООН у врегулюванні російсько-українського конфлікту. *Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених*. Донецький національний університет імені Василя Стуса. 2024. С. 63-66.

ДІЯЛЬНІСТЬ ООН ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ (2014-2022 рр.)

Організація Об'єднаних Націй, створена для підтримання міжнародного миру та безпеки, сьогодні стикається з серйозною кризою легітимності та ефективності у зв'язку з нездатністю адекватно реагувати на російсько-український конфлікт. Втручання Росії, як постійного члена Ради Безпеки ООН із правом вето, в Україну поставило під сумнів здатність цієї інституції реалізовувати засади міжнародного права та захищати жертви агресії. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю перегляду ролі ООН у сучасному світі, де основи глобальної безпеки руйнуються під тиском імперських амбіцій та безкарності.

Метою даної роботи є з'ясування ефективності та обмежень діяльності ООН у врегулюванні російсько-українського конфлікту.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) після Другої світової війни відігравала ключову роль у збереженні миру, однак російсько-український конфлікт оголив її структурні недоліки. Організація Об'єднаних Націй (ООН), що була створена після Другої світової війни для підтримання міжнародного миру та безпеки, впродовж десятиліть залишалася платформою для глобального діалогу, врегулювання конфліктів та захисту прав людини [1, с. 7]. Проте російсько-український конфлікт, що розпочався у 2014 році та переріс у повномасштабну війну у 2022 році, поставив під сумнів здатність ООН ефективно виконувати свої функції. У цій ситуації яскраво проявилися структурні недоліки організації, що стали перепорою на шляху досягнення справедливості та відновлення миру.

Анексія Криму Росією у 2014 році порушила принципи міжнародного права, і хоча Рада Безпеки ООН провела засідання, реальні дії залишилися

обмеженими. Початковим етапом конфлікту стала анексія Росією Кримського півострова у лютому-березні 2014 року. Дані дії порушили основоположні принципи міжнародного права, зокрема – принцип територіальної цілісності держав. Реакція ООН не забарилася: 1 березня 2014 року було скликане засідання Ради Безпеки, під час якого більшість країн-членів висловили підтримку Україні. У центрі обговорення опинилися Будапештський меморандум 1994 року, який гарантував безпеку України в обмін на відмову від ядерної зброї, та договір між Україною і Росією про дружбу, співробітництво та партнерство [1, с. 150].

ООН ухвалила резолюцію про територіальну цілісність України, але через право вето Росії організація не змогла вжити дієвих заходів. Однак попри політичну підтримку, практична дія ООН була обмеженою. Генеральна Асамблея ухвалила Резолюцію про територіальну цілісність України, яка визнала «референдум» у Криму незаконним. Рішення стало важливим символічним жестом, однак залишилося без юридичних наслідків для агресора. Реальні важелі впливу були відсутні, а Росія, маючи постійне місце у Раді Безпеки та право вето, фактично заблокувала будь-які санкційні ініціативи.

Після анексії Криму ситуація з правами людини погіршилася, ООН приймала щорічні резолюції, однак вони не мали зобов'язальної сили і не впливали на поведінку Росії. Після анексії Криму ситуація з правами людини на півострові різко погіршилася. Репресії проти кримських татар, політичних активістів та журналістів стали звичною практикою російської влади. ООН відреагувала прийняттям Резолюції у 2016 році, в якій Крим був визнаний тимчасово окупованою територією, а Росія – державою-окупантом. Надалі щороку ухвалювалися подібні документи, що містили заклики до припинення порушень прав людини, звільнення політичних в'язнів, припинення переслідувань за етнічною або релігійною ознакою.

ООН не має ефективних механізмів для забезпечення виконання своїх рішень у разі супротиву з боку постійного члена Ради Безпеки. Особливої

уваги заслуговує резолюція 2021 року, яка не лише підтвердила незаконність окупації, але й звернула увагу на мілітаризацію півострова та переслідування конкретних осіб. Водночас, незважаючи на послідовність та моральну значущість таких документів, вони не мали обов'язкової сили, а Росія продовжувала ігнорувати міжнародний тиск. Це оголило головну проблему – відсутність у ООН механізмів забезпечення виконання своїх рішень у випадку протидії з боку постійного члена Ради Безпеки [2, с. 33].

На Донбасі ООН виконувала обмежену гуманітарну та моніторингову роль, її місія з прав людини фіксувала порушення і допомагала постраждалим. Другий етап конфлікту – бойові дії на Донбасі – характеризувався прямою військовою підтримкою Росії проросійських угруповань та створенням так званих «ЛНР» і «ДНР». У цьому контексті ООН відіграла обмежену, але помітну гуманітарну та спостережну роль. Моніторингова місія з прав людини, створена в березні 2014 року, фіксувала численні порушення міжнародного гуманітарного права, а її звіти стали базою для міжнародних позовів проти Росії [3, с. 240].

Попри важливість гуманітарної діяльності, миротворча місія ООН не була запроваджена через блокування в Раді Безпеки. Гуманітарний аспект діяльності ООН включав допомогу постраждалим, відновлення зруйнованої інфраструктури, забезпечення доступу до води, медичних послуг та освіти. Програма з відновлення та розбудови миру, що діяла на сході України, стала важливим інструментом у підтримці місцевих громад. Проте головна ініціатива – запровадження миротворчої місії на Донбасі – так і не була реалізована через блокування у Раді Безпеки [4, с. 27].

Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році остаточно поставило під сумнів ефективність ООН як міжнародного арбітра. Вторгнення Росії у лютому 2022 року стало точкою неповернення не лише для України, а й для репутації ООН як ефективного міжнародного арбітра. Хоча організація засудила агресію, ухвалила низку резолюцій та продовжила гуманітарну допомогу, ці дії виявилися недостатніми для зупинення воєнних дій.

Російсько-український конфлікт став випробуванням для системи міжнародної безпеки: ООН здатна діяти, але без механізмів примусу її зусилля залишаються малоефективними. Російсько-український конфлікт став не лише трагедією для мільйонів людей, а й тестом на життєздатність міжнародної системи безпеки. ООН показала, що здатна реагувати, але часто – лише на словах. Гуманітарні ініціативи, звіти, резолюції – усе це важливо, але неефективно без реального примусу до виконання рішень.

Саме тому сьогодні дедалі голосніше лунають вимоги реформувати ООН або навіть створити нову міжнародну структуру, здатну гарантувати безпеку в світі, де великі держави зловживають своїми привілеями. Україна, як жертва агресії і водночас активний учасник глобального політичного процесу, має всі підстави виступати ініціатором таких змін. Майбутнє міжнародного порядку залежить від того, чи зможемо ми визнати помилки минулого і побудувати систему, що дійсно служитиме миру, а не інтересам сильніших.

Отже, ООН, попри свою символічну і гуманітарну роль, не змогла ефективно захистити Україну від агресії Росії, що виявило структурні недоліки міжнародної системи безпеки. Відсутність механізмів примусу щодо постійних членів Ради Безпеки ставить під загрозу саму ідею колективної відповідальності за мир. Це вимагає перегляду діяльності ООН, її реформування або створення нової ефективної структури, спроможної протидіяти агресії та захищати міжнародне право. Україна, як безпосередній учасник конфлікту, має всі підстави виступати ініціатором таких змін.

Список використаних джерел

1. Латишева В., Бабіна В. Співробітництво України з міжнародними організаціями в умовах війни: проблеми, напрями та перспективи // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т. 15, № 1. С. 149-157.
2. Григоров О.М. Сучасні напрями співпраці ІКАО з міжнародними міжурядовими організаціями // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2022. Т. 33(72). №2. С. 32-36.

3. Литвинчук О., Шевчук А., Войтюк О. Міжнародна допомога Україні в умовах війни як вид співробітництва з міжнародними організаціями // Геополітика України: історія і сучасність. 2024. №1(32). С. 239-252.

4. Щипанський П.В., Леонтович С.П., Сотник В.В. Міжнародна допомога партнерів як одна з економічних складових перемоги // Актуальні питання національної безпеки і оборони. 2022. №2. С. 27-31.

РОЛЬ ООН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сьогодні світ постає перед низкою викликів, що особливо стосуються молодого покоління. Військові дії, жорстокі сутички, які негативно впливають на освіту [7] та загальну стабільність, упереджене онлайн-середовище, яке сприяє негативу, економічна нерівність обмежують можливості молоді, ставлячи під загрозу їх майбутнє.

Виклики, з якими стикається молодь України, ускладнюються триваючими воєнними діями в країні. Студенти України постають перед абсолютно новими викликами, такими, як вплив глобалізації, масове переселення [8], зростання проявів нетолерантності, трансформації на ринку праці [9,10] та міжнародні конфлікти. Їхні потреби часто залишаються поза увагою при формуванні стратегій розвитку чи під час мирних переговорів, а їхній голос у прийнятті важливих рішень залишається без уваги. Навіть у складні часи не можна жертвувати якістю освіти [11]. Сучасні студенти прагнуть отримувати все більше знань, адаптованих до їх індивідуальних потреб та стилів навчання.

Аспекти поставленої проблеми є предметом дослідження та обговорення вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Д. Білявського [2], Є. Бородіна [3], П. Воробієнка [4], І. Тодорова, Н. Тодорової [5] та інших.

Глобальна політична нестабільність, викликана війнами, санкціями та зростаючою конкуренцією за енергоресурси, зробила питання сталого розвитку пріоритетним для багатьох країн. Міжнародні організації, зокрема ООН, докладають значних зусиль для забезпечення сталого розвитку.

Прийнявши 17 цілей сталого розвитку, ООН наголосила, що якісна освіта є одним з її пріоритетів. Доволі новим направленням є сфера вищої освіти з горизонтом планування – 2030 рік. ООН визначила якісну освіту як одну з ключових цілей сталого розвитку. Ця ціль передбачає забезпечення доступу до

освіти для всіх, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання.

Впродовж багатьох років ООН в Україні працює з молоддю країни, сприяючи розширенню її прав і можливостей, надаючи їй інструменти та заохочення, необхідні для активного внеску в розвиток своєї країни.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН в Україні) активно співпрацює з молоддю, розуміючи важливість їхньої ролі у формуванні майбутнього світу. Через навчання, обмін досвідом та підтримку молодіжних ініціатив ПРООН в Україні допомагає молодим людям стати активними учасниками процесу сталого розвитку.

Представництво ООН в Україні покладає великі надії на студентство, оскільки саме студенти є рушієм прогресу та добробуту в державі. Саме вони формують громадську думку, яка, у свою чергу, змушує державних службовців приймати законопроекти для вирішення цих проблем. Саме від молоді залежить, чи залишиться Україна населеною, чи стане суспільством.

ПРООН в Україні запустили нову молодіжну ініціативу, що долучає українську молодь до програми усвідомленого розвитку «20–30». Програма «20–30» спрямована на допомогу молоді у подоланні труднощів, сприяючи розвитку усвідомленості, розкриттю особистого потенціалу та формуванню готовності приймати важливі рішення, що стануть основою для успішного майбутнього.

У травні 2024 року Програма розвитку ООН (UNDP) підписала меморандум з Міністерством молоді та спорту України для посилення залучення молоді до процесів прийняття рішень та миротворчих ініціатив. Цей Меморандум про взаєморозуміння є важливим кроком у розширенні прав і можливостей української молоді та сприянні її активній участі у демократичних процесах та зусиллях з відновлення країни. Метою партнерства ООН з Міністерством молоді та спорту України є підтримка спільних зусиль з розробки та впровадження молодіжної політики та стратегій, що ґрунтуються на широкому залученні молоді, включно із Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України 2026-2030».

ООН сприяє збереженню доступу до якісної освіти для студентської молоді, зокрема через фінансування навчальних програм та технологічних рішень для дистанційного навчання. ООН значно збільшила кількість стипендій для країн, що розвиваються, включаючи Україну. Це дозволяє студентам отримувати вищу освіту, зокрема в галузях інформаційно-комунікаційних технологій, технічних, інженерних та наукових дисциплін.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) активно працює над розробкою нових програм та методик навчання, а також підтримує обмін досвідом між країнами з метою підвищення якості освіти та доступу до неї [6].

У 2024 році Програма розвитку ООН (UNDP) підписала меморандум з Українським молодіжним фондом для посилення залучення молоді до процесів відновлення України. ЮНІСЕФ створив Молодіжну раду в Україні, яка підтримує участь молоді у гуманітарних та економічних проектах. Рада допомагає молоді з вразливих категорій отримати доступ до програм, які сприяють їх сталому розвитку. UNDP активно співпрацює з молодіжними організаціями, сприяючи їх участі у миротворчих проектах та навчанні. Особливу увагу приділяють групам з особливими потребами, включаючи молодих ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та осіб з інвалідністю.

ООН надає гуманітарну допомогу, яка включає продовольство, медичні засоби та психологічну підтримку для студентів, які постраждали від війни. ООН реалізує ініціативи для забезпечення доступу до освіти, навіть у кризових умовах, через онлайн-курси та дистанційне навчання. ООН співпрацює з українськими університетами для створення програм, що допомагають студентам адаптуватися до нових умов навчання. ООН впроваджує програми психологічної реабілітації та підтримки ментального здоров'я для студентської молоді України. ООН підтримує програми, які заохочують студентів брати участь у волонтерських ініціативах, спрямованих на допомогу постраждалим від війни. ООН відкриває можливості для українських студентів брати участь у міжнародних програмах обміну та стажування, сприяючи розвитку

глобального мислення і підвищенню конкурентоспроможності молоді на міжнародному рівні.

Роль ООН у забезпеченні сталого розвитку студентської молоді в Україні є багатогранною та критично важливою в умовах війни. Спільні зусилля міжнародних організацій, держави та суспільства можуть суттєво покращити умови життя і навчання молоді, сприяючи їхньому розвитку та інтеграції в суспільство [1].

Студентство – це майбутнє України, і ООН робить все можливе, щоб надавати якісну освіту та створювати можливості для реалізації потенціалу української молоді. Сталий розвиток – це результат спільних зусиль. Місія ООН узгоджується із глобальними цілями, що сприяють освіті, рівності, економічному зростанню та міжнародній безпеці [6]. Інвестуючи в освіту та підтримуючи міжнародне партнерство, ООН не лише змінює життя людей, а й формує кращий світ, розширюючи можливості для українського студентства, створюючи можливості для всіх та сприяючи сталому, інклюзивному майбутньому.

Список використаних джерел та літератури

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України №722/2019.
2. Білявський Д. С. Криза Ради Безпеки ООН в умовах збройної агресії Російської Федерації / Д. С. Білявський // Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) / Одеса : НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права, 2023. С. 59-62.
3. Бородін Є. Цілі сталого розвитку як фактор впливу на державну молодіжну політику: концептуальні підходи. 2020. С. 91-92.
4. Воробієнко П. П. Роль освіти в досягненні цілей сталого розвитку ООН : вісник НАПН України. Київ. 2023. 5(1) С. 1-8.
5. Тодоров І., Тодорова Н. ООН у протидії російській агресії в Україні : Ужгород. Збірник наукових праць. 2023. Випуск 1 (30). С. 32-43.
6. Становище молоді в Україні: Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді. Київ. 2019. 80 с.

7. Шуст Наталія. Освіта у стратегії випередження гібридних загроз українській суб'єктності у глобалізованому світі. Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатопольярного світу [Електронний ресурс] : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / відп. ред. А. Кравченко. Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. С. 357-360. <http://doi.org/10.31617/k.knute.2022-11-24>

8. Гмиря А., Шуст Н. Соціалізація в умовах переїзду//Освіта та соціалізація особистості. XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 20-21 квітня 2023 р.) С.32-33. <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17606/1/Hmyria%2C%20Shyst.pdf>

9. Шуст Н.Б. Соціологія торгівлі та брендингу як окрема спеціалізація в галузі соціально-поведінкових наук //Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2022, Вип. 94. С.75-84.

<http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/94/6.pdf>

10. Шуст Н.Б., Горбач В. О. Маркетингові дослідження поведінки споживачів як об'єкт соціологічного аналізу //Науковий простір: аналіз, сучасний стан, тренди та перспективи.15 грудня 2023 рік | Івано-Франківськ, Україна | Молодіжна наукова ліга. С.445-447.

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=IiWfHsAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=IiWfHsAAAAJ:ldfaerwXgEUC

11. Шуст Н.Б. Освіта - об'єкт чи суб'єкт реформування суспільства? Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти: Тези допов. Всеукр. наук.-практ.конф., Київ 27 березня 2015 р. У 2 ч. Ч. I. / М-во освіти і науки України;М-во культури України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видав.центр КНУКіМ, 2015. С.367-370.

Уткіна Дар'я Володимирівна

студентка

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

ПРИДНІСТРОВСЬКА ПРОБЛЕМА В ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Актуальність проблеми. Проблема Придністров'я в діяльності ООН досі залишається одним із найбільш затяжних регіональних конфліктів у Європі після розпаду СРСР. Особливий інтерес викликаний унікальним статусом ПМР як самопроголошеної, але міжнародно невизнаної держави, що де-факто контролює територію, яка формально входить до складу Республіки Молдова. Зокрема, незаконна присутність військ Російської Федерації на цій території створює постійну загрозу як для суверенітету Молдови, так і для безпеки сусідніх держав, зокрема України.

Мета роботи полягає у висвітленні проблеми Придністровської Молдавської Республіки та з'ясуванні ролі ООН у врегулюванні конфлікту і подоланні наслідків незаконної військової присутності Російської Федерації в регіоні.

Придністровська Молдавська республіка (ПМР; Придністров'я) – самопроголошена держава, не визнана у світі; територія не контролюється владою Республіки Молдова, хоча де-юре входить до її складу [1]. Російська військова присутність у Придністров'ї бере свій початок з проголошення так званої «незалежності» 25 серпня 1991 року у той час, коли радянська 14-та гвардійська армія втрутилася у війну в Придністров'ї на підтримку придністровських сепаратистських сил. Короткочасний збройний конфлікт завершився фактичною перемогою сепаратистів за участі російської армії. 21 липня 1992 року між Молдовою та РФ було підписано перемир'я. У ньому зазначалось, що РФ визнає територіальну цілісність Молдови, але водночас, що ПМР має право вирішувати власну долю [2]. Після закінчення війни російські війська залишилися в нібито миротворчій місії та реорганізовані в 1995 році в Оперативну групу російських сил (ОГРС).

Більше того, у 2006 році був проведений референдум про незалежність Придністров'я. На ньому ставилися два питання: про незалежність ПМР і подальше входження до складу РФ; про відмову від незалежності і подальше входження до складу Республіки Молдови.

Щодо першого запитання «за» висловилися 97,1% придністровців, «проти» – 2,3%. На друге запитання позитивно відповіли 3,4% громадян ПМР, негативно – 94,6% [3, с. 212].

Незаконна присутність російських військ на території Придністров'я викликає тривогу як з боку уряду Молдови, так і з боку держав ООН. Вони закликають до їх виведення та заміни міжнародними силами.

Участь ООН у стабілізації конфлікту почалася з так званих «малих кроків» у 2005 році в рамках міжнародної «Програми підтримки заходів зміцнення довіри», провідна роль у якій належить Програмі розвитку ООН. [4, с. 53].

А вже серйозним кроком стала Резолюція ГА ООН 72/242 від 22 червня 2018 р. про «повне та беззастережне виведення іноземних військових сил з території Республіки Молдова» у відповідність із зобов'язаннями, прийнятими на Стамбульському саміті ОБСЄ 1999 року [5].

Всупереч цій угоді, в якій РФ взяла на себе зобов'язання дотримуватися суворого нейтралітету відносно сторін конфлікту, військовослужбовці ОГРВ неодноразово брали участь у військових навчаннях із силовими структурами Придністров'я, зокрема у форсуванні Дністра на військовій техніці.

У 2021 р. Президентка Молдови Мая Санду під час свого виступу на Генеральній асамблеї ООН знову закликала вивести російські війська з Придністров'я [6].

У свою чергу, Російська Федерація назвала резолюцію 2018 року «провокаційним викидом» і пояснила, що втручання російських військ у 1992 році запобігло «кровопролиттю на Дністрі». На сайті так званого МЗС ПМР відмовилися від виведення військового контингенту Російської Федерації. Цитата з заяви: «російські військовослужбовці в Придністров'ї виконують виключно завдання щодо забезпечення стійкого миру і безпеки, і ніяких інших

збройних сил РФ, крім миротворчих, на території Придністровської Молдавської Республіки немає» [7].

З моменту вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року Придністров'я стало розглядатися для України по-різному: як загроза Києву, як територія, яку Україна могла б допомогти Молдові очистити від проросійських сил, як одна з військових цілей Кремля. Однак жодного разу не йшлося про перспективу врегулювання придністровського конфлікту, зазначає аналітик Центру Карнегі В. Соловйов [8].

І хоча військові підрозділи, за оцінками експертів, неспроможні самотійно виконувати оперативні-тактичні завдання, їх наявність всеодно сковує дії українських військових частин на Півдні України та відволікає ресурси для протидії можливому нападу з боку Придністровського регіону.

Отже, придністровський конфлікт і досі залишається невирішеним. Його врегулювання ускладнюється активною роллю зовнішніх акторів, передусім Російської Федерації. І хоча ООН підтримує територіальну цілісність Молдови, вона не досягнула реального прогресу через відсутність механізмів примусу та статус Росії як постійного члена Ради Безпеки ООН. На тлі війни в Україні Придністров'я потребує більшої міжнародної уваги як потенційна зона нестабільності у Східній Європі. Врегулювання конфлікту неможливе без реформування системи міжнародної безпеки, зокрема механізмів ухвалення рішень в ООН.

Список використаних джерел та літератури

1. Кудряченко А.І., Чорногор Я.О. Придністровська молдавська республіка (ПМР; Придністров'я) // Енциклопедія історії України. Т. 8. Київ, 2011. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Prydnistrovia>.

2. Волкова К., Васильєв Д. Що таке невизнане Придністров'я та за рахунок чого воно існує // Суспільне. 2024. 28 лютого. URL: https://suspiarne.media/odesa/694702-so-take-neviznane-pridnistrova-ta-za-rahunok-cogo-vono-isnue/?utm_source.

3. Крамаренко О.О. Придністровський конфлікт: витоки, еволюція, підходи до врегулювання // Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/files/ukr/2%20-%20text.pdf>.

4. Лоссовський І.Є. Придністровське врегулювання: внесок України та досвід для деокупації Донбасу // Стратегічна панорама. 2021. № 1-2. С. 48-64.

5. UNGA Resolution 72/242 // Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Moldova. 2018. June 22. URL: <https://rponuny.mfa.gov.md/en/content/unga-resolution-72242>

6. At UN, Moldovan President Reiterates Call for Russian Troop Withdrawal // Radio Free Europe. 2021. September 22. URL: <https://www.rferl.org/a/moldova-russian-troop-withdrawal/31473470.html>.

7. Коментарий МИД ПМР в связи с резолюцией Генассамблеи ООН от 22 июня 2018 года // Министерство иностранных дел ПМР. 2018. 23 июня. URL: <https://search.app/4Cqa344hgzJt5mLfA>.

8. Solovyov V. A Resolution to the Transnistria Conflict Is More Distant Than Ever // Carnegie Endowment for International Peace. 2023. December 18. URL: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/12/a-resolution-to-the-transnistria-conflict-is-more-distant-than-ever?lang=en>

Коврига Юлія

магістрантка

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

РЕФОРМУВАННЯ ООН

Організація Об'єднаних Націй (ООН), заснована у 1945 році, відіграє ключову роль у підтримці міжнародного миру та безпеки. Однак, з плином часу та зміною глобального ландшафту, зростає потреба в її реформуванні. Сучасні виклики, такі як збройні конфлікти, кліматичні зміни та технологічні загрози, вимагають адаптації структур та механізмів ООН до нових реалій.

Сучасна структура ООН, зокрема Рада Безпеки, відображає геополітичний баланс середини ХХ століття. Постійні члени Ради Безпеки мають право вето, що часто призводить до блокування рішень щодо актуальних конфліктів. Наприклад, під час війни в Україні та конфлікту на Близькому Сході, ООН не змогла ефективно реагувати через використання вето Росією та США [1,2].

Крім того, зростає критика щодо недостатньої репрезентативності країн Африки, Азії та Латинської Америки в ключових органах ООН. Це викликає питання щодо легітимності та ефективності організації в сучасному світі.

Основні напрямки реформ:

1. Розширення Ради Безпеки: Пропонується додати нових постійних членів, таких як Індія, Японія, Німеччина та представники Африки. США підтримують створення двох постійних місць для африканських країн та одного ротаційного місця для малих острівних держав [3]

2. Обмеження права вето: Деякі експерти пропонують скасувати або обмежити використання вето, особливо у випадках масових порушень прав людини. Це дозволить ООН діяти більш оперативно та ефективно.

3. Інституційні реформи: Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш ініціював програму «UN80», спрямовану на оновлення роботи організації, включаючи децентралізацію рішень та підвищення прозорості[2].

Реформування ООН стикається з низкою перешкод: політична воля, геополітичні інтереси та фінансові обмеження. Незважаючи на це, підтримка реформ зростає. У 2023 році 128 країн підписали декларацію на підтримку реформування ООН [5]

Висновок: Реформування ООН є необхідним для забезпечення її ефективності та легітимності в сучасному світі. Хоча процес складний і тривалий, міжнародна спільнота повинна продовжувати зусилля для адаптації організації до нових викликів та реалій.

Список використаних джерел та літератури

1. Le Monde: https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2024/09/24/united-nations-the-tragic-breakdown-of-multilateralism_6727057_23.html
2. Reuters: <https://www.reuters.com/world/us-supports-two-permanent-un-security-council-seats-africa-2024-09-12/>
3. The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/07/reform-security-council-to-make-un-role-stronger-and-more-meaningful>
4. AP News: <https://apnews.com/article/6c8318f9a129064ec69a179244ce4a3e>
5. Український інтерес: <https://uain.press/news/world/deklaratsiyu-pro-reformuvannya-oon-pidtrymaly-128-krayin-423646>

СЕКЦІЯ 4
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У
ВРЕГУЛЮВАННІ КРИЗ. ГУМАНІТАРНІ ТА
МИРОТВОРЧІ МІСІЇ.

Андрущенко Олеся Петрівна

асистентка кафедри філософії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ГУМАНІТАРНОЇ ПІДТРИМКИ В
ПОСТКОНФЛІКТНИХ ЗОНАХ

У сучасних умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз особливу увагу слід приділяти не лише безпосередньому припиненню насильства, а й ефективній допомозі постраждалому населенню. Забезпечення гуманітарного доступу, правовий захист гуманітарних працівників, медична та психологічна підтримка формують цілісну систему постконфліктного відновлення. Важливим є також аналіз міжнародних прикладів, що ілюструють як ефективні підходи, так і недоліки в реалізації гуманітарних операцій.

Одним із головних викликів є забезпечення гуманітарного доступу до постраждалих регіонів. У багатьох випадках, навіть після завершення активних бойових дій, зберігається нестабільна безпекова ситуація, що ускладнює роботу гуманітарних організацій. Згідно з дослідженням Т. Гудзь та Ю. Лобатенко, ефективне використання гуманітарних ресурсів потребує прозорості, координації та управління процесами, а також запобігання корупції та мінімізації ризиків її виникнення [1, с. 276].

Крім того, гуманітарні місії стикаються з викликами, пов'язаними з правовими аспектами їхньої діяльності. Незважаючи на існування міжнародного гуманітарного права, часто виникають труднощі у забезпеченні правового захисту гуманітарних працівників та гарантуванні їхнього безпечного доступу до постраждалих.

Не менш важливим є питання психологічної підтримки населення, яке пережило конфлікт. Організації, такі як Médecins Sans Frontières, надають психотерапевтичну допомогу постраждалим, що є критично важливим для

їхньої реінтеграції у суспільство [2]. Зокрема, в умовах окупованих територій, як-от на Західному березі річки Йордан, фахівці MSF надають міжкультурну медіацію та психотерапевтичну підтримку. Як зазначає інтеркультурна медіаторка Нура Арафат, психологічний стан місцевого населення тісно пов'язаний із політичними умовами, зокрема обмеженням свободи та постійною загрозою насильства. Її досвід засвідчує, що тривале перебування в умовах окупації спричиняє високий рівень депресії, тривоги та посттравматичних розладів, особливо серед жінок і дітей [3].

Психосоціальна підтримка важлива й у випадку тривалих гуманітарних криз, таких як ситуація в Бангладеш, де проживають сотні тисяч біженців рохінджа. Представник MSF Ентоні Касвелл Перес веде перемовини з місцевими органами влади, сприяючи доступу до медичних послуг для новоприбулих біженців. Його діяльність спрямована на подолання політичних бар'єрів, які перешкоджають наданню допомоги постраждалим [3].

Можна констатувати, що діяльність MSF демонструє комплексний підхід до допомоги в кризових регіонах, поєднуючи медичне, психологічне та гуманітарне втручання, що сприяє не лише фізичному, а й соціальному та психологічному відновленню постраждалих, що є необхідною умовою для стабілізації постконфліктного середовища.

Іншим прикладом є інтервенція НАТО в Косово у 1999 році. Операція "Allied Harbour" була спрямована на надання допомоги албанським біженцям, які втекли від насильства сербських сил. Хоча операція допомогла стабілізувати ситуацію, вона також викликала критику через недостатню увагу до довгострокових наслідків, таких як безпека меншин та відновлення інфраструктури. Після завершення активної фази конфлікту в регіоні залишилися глибокі етнічні розділення, що продовжували провокувати напруження між албанською більшістю та сербською меншиною. Незважаючи на присутність міжнародних миротворчих сил, зокрема KFOR під егідою НАТО, численні випадки насильства проти сербів та інших меншин поставили під сумнів ефективність заходів із забезпечення їхньої безпеки. Крім того, обмежений доступ до правосуддя та недостатній рівень реінтеграційних програм ще більше ускладнили процес відновлення міжетнічної довіри [4].

Приклад Косово демонструє, що навіть успішна з військової точки зору операція не гарантує стабільності без належного врахування гуманітарних, соціальних та політичних аспектів постконфліктного відновлення.

Таким чином, розгляд практичних прикладів гуманітарної допомоги в умовах збройних конфліктів показує, що її ефективність залежить не лише від обсягів ресурсів, а й від здатності враховувати соціальні, правові та психологічні аспекти відновлення. Діяльність MSF у кризових регіонах свідчить про необхідність міждисциплінарного підходу, що охоплює медичну допомогу, психосоціальну підтримку та взаємодію з місцевими спільнотами. Водночас досвід Косова засвідчує, що відсутність уваги до довготривалих наслідків гуманітарної інтервенції може призвести до нових викликів, зокрема загострення міжетнічних конфліктів і соціальної нестабільності. Отже, постконфліктна реабілітація потребує цілісної, скоординованої та контекстно чутливої стратегії, яка базується на дотриманні гуманітарних принципів і повазі до прав людини.

Список використаних джерел

1. Гудзь, Т. Гуманітарний доступ у зонах конфліктів: виклики та обмеження. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. Дніпро : ДДУВС, 2024. Ч. I. С. 274-277.
2. Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.fr/> (дата звернення: 19.04.2025).
3. ‘A glimpse of hope’: how Observer readers are helping mend broken lives in war-torn lands. URL: <https://www.theguardian.com/society/2025/jan/05/a-glimpse-of-hope-how-observer-readers-are-helping-mend-broken-lives-in-war-torn-lands?utm> (дата звернення: 19.04.2025).
4. Analysis of International Relations Series: Historical Case Studies of Humanitarian Interventions. URL: <https://www.byarcadia.org/post/analysis-of-international-relations-101-historical-case-studies-of-humanitarian-interventions?utm> (дата звернення: 19.04.2025).

Бровко Альона Григорівна

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ООН У ХХІ СТОЛІТТІ: ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Організація Об'єднаних Націй відіграє ключову роль у наданні гуманітарної допомоги по всьому світу, особливо у бурхливому ХХІ столітті, яке позначене зростанням кількості та складності криз: від масштабних природних катастроф і збройних конфліктів до пандемій та продовольчої нестабільності. ООН координує міжнародні зусилля, спрямовані на порятунок життів, полегшення страждань та відновлення гідності мільйонів людей, які опинилися у скрутному становищі.

Гуманітарна діяльність ООН є багатогранною і здійснюється через цілу низку спеціалізованих агенцій, фондів та програм. Управління з координації гуманітарних питань (УКГП) є центральним органом, відповідальним за координацію реагування на надзвичайні ситуації, розробку гуманітарної політики та адвокацію потреб постраждалого населення. Такі агенції, як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Всесвітня продовольча програма (ВПП), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та інші, безпосередньо працюють «на місцях», надаючи життєво необхідну допомогу: притулок, продовольство, воду, медичне обслуговування, захист та підтримку.

У ХХІ ст. гуманітарна допомога ООН зіткнулася з низкою нових та загострених викликів. Зростання кількості та інтенсивності природних катастроф, пов'язаних зі зміною клімату, призводить до масових переміщень населення та руйнування інфраструктури. Тривалі збройні конфлікти, часто з участю недержавних збройних формувань, спричиняють гуманітарні кризи величезного масштабу, ускладнюючи доступ гуманітарних працівників до

постраждалих та наражаючи їх на небезпеку. Пандемія COVID-19 оголила вразливість глобальних систем та продемонструвала необхідність зміцнення готовності до надзвичайних ситуацій та координації міжнародних зусиль у сфері охорони здоров'я.

У відповідь на ці виклики ООН постійно адаптує свої підходи до надання гуманітарної допомоги. Шляхом зміцнення місцевого потенціалу та залученні національних і місцевих організацій до процесу реагування. Також, розвиваються нові технології та інноваційні підходи для більш ефективного надання допомоги, включаючи використання цифрових платформ для реєстрації та надання допомоги, а також геопросторових технологій для оцінки потреб та моніторингу ситуації.

Важливим аспектом гуманітарної діяльності ООН є забезпечення захисту цивільного населення в умовах конфлікту. Це включає запобігання та реагування на гендерно обумовлені насильницькі дії, захист дітей, забезпечення доступу до правосуддя та підтримку внутрішньо переміщених осіб.

На сьогодні ООН надає активну гуманітарну допомогу населенню України, яке потерпає від дій країни-агресора з 2014 року. Війна в Україні спричинила масштабну гуманітарну кризу, що зачіпає мільйони людей. В умовах триваючих бойових дій та руйнування критичної інфраструктури ООН та гуманітарні партнери розробили Гуманітарний план реагування на 2025 рік. Документ містить оцінку потреб, план дій і фінансові запити для надання допомоги найбільш уразливим категоріям населення.

Можна виділити такі основні напрямки гуманітарної допомоги ООН в Україні:

- продовольча безпека: ООН та її партнери надають продовольство та інші види допомоги для задоволення потреб населення, яке постраждало від війни. Це включає розподіл продовольчих пакетів, ваучерів на харчування та грошову допомогу;

- забезпечення водою та **санітарія**: ООН та її партнери забезпечують доступ до чистої води та санітарних умов для населення, яке постраждало від

війни. Це включає ремонт та відновлення водопровідних систем, установку туалетів та забезпечення доступу до мила та дезінфікуючих засобів;

- **медична допомога:** ООН та її партнери надають медичну допомогу населенню, яке постраждало від війни. Це включає надання першої медичної допомоги, лікування травм та хвороб, а також психологічної підтримки;

- надання притулку: ООН та її партнери надають притулок та інші види допомоги для людей, які були змушені покинути свої домівки через війну. Це включає надання тимчасового житла, предметів домашнього вжитку та інших видів допомоги;

- **психологічна підтримка:** ООН та її партнери надають психологічну підтримку людям, які постраждали від війни. Це включає консультування, групи підтримки та інші види допомоги. Так, спільними зусиллями з Міністерством цифрової трансформації України, було створено цикл освітніх серіалів про психологічну самодопомогу на платформі Дія. Цифрова освіта. Ці курси були розроблені за фінансової підтримки урядів Данії та Швеції. Кожен курс присвячений певній проблемі та пропонує різні техніки, які люди можуть використовувати, аби зарадити емоційній травмі.

Варто зазначити, що гуманітарна допомога ООН та її партнерів є важливим джерелом підтримки для мільйонів людей, які постраждали від війни в Україні. ООН продовжує надавати допомогу населенню, поки воно потребує цього.

Отже, у XXI ст. гуманітарна допомога ООН залишається життєво важливою для мільйонів людей, які опинилися у кризових ситуаціях. Ефективна координація, адаптація до нових викликів, зміцнення партнерства з місцевими організаціями та забезпечення достатнього фінансування є ключовими факторами для успішного виконання гуманітарної місії ООН у майбутньому. Розуміння ролі та діяльності ООН у цій сфері є важливим для формування глобальної солідарності та ефективного реагування на гуманітарні кризи, що продовжують вражати світ.

Утім, незважаючи на значні зусилля та досягнення, гуманітарна допомога ООН стикається з численними труднощами. Недостатнє фінансування залишається однією з ключових проблем, оскільки потреби постійно зростають, а ресурси часто є обмеженими. Політична нестабільність та конфлікти можуть ускладнювати доступ гуманітарних організацій до постраждалих, а іноді й наражати на небезпеку гуманітарних працівників.

Список використаних джерел

1. Бєсєдін І.О. Гуманітарна допомога ООН та гуманітарні фонди у світі URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/139.pdf>
  2. Гуманітарна допомога та плани з відбудови: як зробити психологічну допомогу їхньою складовою URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/blog/humanitarna-dopomoha-ta-plany-z-vidbudovy-yak-zrobyty-psykholohichnu-dopomohu-yikhnoyu-skladovoyu>
  3. Гуманітарна допомога та план реагування в Україні на 2025 URL: <https://hnh.news/9797/gumanitarni-dopomoga-ta-plan-reaguvannya-v-ukrayini-na-2025-rik/>
  4. Гуманітарна допомога у лютому 2025. Де переселенці можуть отримати підтримку в різних містах України URL: <https://svoi.city/articles/403655/gumanitarna-dopomoga-u-lyutomu-2025-de-pereselenci-mozhut-otrimati-pidtrimku-v-riznih-mistah-ukraini>
  5. Гогоша О. Гуманітарна складова миротворчих операцій ООН. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/VLNU_Mv_2013_32_16.pdf
- Україна отримала чергову партію медичної гуманітарної допомоги 2022 р. URL: <https://reinform.com.ua/18001/ukrayina-otrymala-chergovu-partiyu-medychnoyi-gumanitarnoyi-dopomogy/>

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Зміцнення інституційних основ культурної дипломатії та підвищення її ефективності наразі визнається одним з ключових завдань державної влади Великої Британії. При цьому дослідники зауважують, що її інституціоналізація відбувається в контексті розвитку ширшої системи публічної дипломатії. Зокрема, 26 травня 2013 р. в структурі британського парламенту був створений Комітет із «м'якої сили» та впливу Сполученого Королівства (The Committee on Soft Power and the UK's Influence) [1].

Основну роль у реалізації британської політики «м'якої сили» відіграють державні структури, передусім Міністерство закордонних справ і справ Співдружності (Foreign and Commonwealth Office) [2], Міністерство міжнародного розвитку (Department for International Development) [3] і дещо меншою мірою – Міністерство культури, ЗМІ і спорту (Department for Culture, Media & Sport) [4]. Зазначені відомства є так званими міністерськими департаментами, що займаються питаннями, вирішення яких вимагає прямого політичного контролю. Певні повноваження в сфері імплементації публічної дипломатії належать також Департаменту торгівлі та інвестицій (UK Trade & Investment Department) [5] - неміністерському департаменту, функціонування якого не передбачає прямого урядового втручання.

Окремо слід виділити недепартаментські громадські органи, що фінансуються Міністерством міжнародного розвитку: Незалежну комісію з оцінки впливу програм допомоги (Independent Commission for Aid Impact) [6] та Комісію зі стипендій Співдружності націй (Commonwealth Scholarship Commission in the UK) [7].

Важливою складовою інституційної системи публічної і культурної дипломатії виступає фінансована Міністерством закордонних справ найбільша у світі радіомовна компанія - Всесвітня служба Бі-Бі-Сі (BBC World

Service), що має статус державної корпорації. Її називають основним інструментом забезпечення впливу Великої Британії у світі та фронтменом у просуванні британських цінностей за межі країни [8].

Стрижнем інституційної структури культурної дипломатії Сполученого Королівства є Британська Рада (British Council) [9], фінансування якої здійснює Міністерство закордонних справ і справ Співдружності. Детальний аналіз ролі цього органу у здійсненні культурної дипломатії буде представлений у наступній частині цього розділу.

За міжнародне співробітництво в сфері освіти, науки, технологій та інновацій відповідають Міністерство у справах бізнесу, інновацій та професійної освіти (Department for Business, Innovation & Skills), яке зосереджене головню на освітній діяльності всередині країни і у державах ЄС, та Міністерство закордонних справ і справ Співдружності і, відповідно, найважливішим суб'єктом «освітньої дипломатії» також виступає Британська Рада. Пріоритетними завданнями її діяльності у цій царині є інтернаціоналізація освіти, популяризація передового досвіду та інновацій, а також імплементація спільних проєктів з зарубіжними партнерами [10].

«Недепартаментські громадські органи, неміністерські департаменти і виконавчі агентства, які мають той чи інший ступінь автономності з метою виключення політичного впливу, зазвичай отримують значне або повне фінансування за коштів уряду країни за принципом «витягнутої руки», що забезпечує їхню незалежність від політичних рішень і одночасно допомагає уряду Великобританії реалізовувати свої завдання і цілі». [11, с. 59].

Велика Британія має унікальний досвід фінансування інституцій культурної дипломатії. Створена у 1984 році Лордом Гаурі Схема стимулювання спонсорства бізнесу (Business Sponsorship Incentive Scheme) стала свідченням старту змін у державній культурній політиці [12, с.81]. Імплементація програми вперше дозволила державі на паритетних засадах з підприємцями виділяти гранти, що надалі розподілялися благодійною організацією Arts & Business задля залучення нової спонсорської допомоги з

приватного сектора. У 1990 році уряд Ради мистецтв Великої Британії спільно з Британським інститутом кіно, Радою ремесла (Craft Council), Радами мистецтв Шотландії та Уельсу на прохання уряду розробили Стратегію національного мистецтва і засобів масової інформації (National Arts and Media Strategy) що являла собою першу спробу координації політики фінансування мистецтва [13]. У 1992 році засновано державну структуру, до об'єднаної сфери компетенції якої входили бібліотеки, ЗМІ, культурна спадщина, мистецтво, музеї, спорт і туризм, – Департамент національної спадщини (the Department of National Heritage) (з 1997 р. Департамент з культури, ЗМІ та спорту). У 1994 році функції Ради мистецтв Великої Британії делеговані трьом новим окремим установам: Раді у справах мистецтва Англії, Шотландській Раді мистецтв і Раді у справах мистецтва Вельсу, що знаменувало початок процесу децентралізації у галузі культури [14]. Новим джерелом фінансування культурного сектора стала й Національна лотерея, яка з 1994 року залучила понад 20 мільярдів фунтів стерлінгів для підтримки і розвитку культурної спадщини, мистецтва, спорту, волонтерських груп, та, віднедавна, освіти, охорони здоров'я і навколишнього середовища. [15].

2000 року створено Раду кіно Великої Британії (the UK Film Council), яка відіграє роль нового стратегічного агентства розвитку кіноіндустрії та культури Великої Британії [16]. Її фінансування також переважно забезпечує Національна лотерея, що є доволі нестандартним підходом.

2004 року уряд Тоні Блера з метою дебюрократизації та фінансової оптимізації об'єднав Комісію музеїв та галереї та Комісію бібліотеки та інформації у Раду музеїв, бібліотек і архівів (the Museums, Libraries and Archives Council).

Отже, у 2000-2005 роках у Великій Британії спостерігається істотне зростання підтримки культурного сектору з боку центральної державної влади, що у поєднанні з Національною лотереєю забезпечує значний приплив коштів, помітно змінюючи культурний ландшафт країни та її потенціал у сфері культурної дипломатії. Проте, вже у 2010 році новий уряд оголосив значні

структурні зміни в системі культурної підтримки як частину заходів зі скорочення витрат. На думку Х. Цимбалової, «з часом, такі зміни можуть приводити до невиконання державою своїх задач, які потім будуть негативно позначатися на інституціональному розвитку культурної інфраструктури Великої Британії» [17, с. 90-91].

Список використаних джерел

1. The Committee on Soft Power and the UK's Influence. UK Parliament. URL: <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/softpower-and-the-uks-influence>
2. Foreign & Commonwealth Office. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office>
3. Department for International Development. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development>
4. Department for Culture, Media & Sport. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-culture-media-sport>
5. UK Trade & Investment Official Website. URL: <http://www.ukti.gov.uk/home.html>
6. Independent Commission for Aid Impact Official Website. URL: <http://icai.independent.gov.uk>
7. Commonwealth Scholarship Commission in the United Kingdom // Department for International Development. URL: <http://cscuk.dfid.gov.uk>
8. World Service. BBC. URL: <http://www.bbc.co.uk/worldservice>
9. British Council Official Website. URL: <http://www.britishcouncil.org>
10. What We Do. British Council. URL: <http://www.britishcouncil.org/education/ihe/whatwe-do>
11. Лялька Ю. М. Еволюція інструментарію «публічної дипломатії» Великої Британії (2010–2015 роки). Політикус. Випуск 1. 2020. 58-62 URL: http://politicus.od.ua/1_2020/9.pdf

12. Turnbull, O. (2008). Bringing Down the House: The Crisis in Britain's Regional Theatres. Bristol: Intellect Books. 237 p.

13. Historical perspective: cultural policies and instruments. URL: <http://www.culturalpolicies.net/web/unitedkingdom.php>

14. Arts Council England. URL: <http://www.artscouncil.org.uk/>

15. Ross, A. (2009). Nice Work If You Can Get It: Life and Labor in Precarious Times// New York University Press. 272 p.

16. UK Film Council. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-filmcouncil>

17. Цимбалова Х. Ф. Виникнення і розвиток культурної дипломатії та Британської Ради у Великій Британії: етапи інституціоналізації (початок XX – друге десятиліття XXI ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2015. вип. 44. том 2. 87-91. URL: http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/44/18_2.pdf

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ НА РОЗВИТОК
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Українська система загальної середньої освіти протягом останніх десятиліть зазнала суттєвих трансформацій. Проте серед основних викликів залишаються недостатнє фінансування, застарілі методи викладання, обмежені можливості для професійного розвитку вчителів і нерівний доступ до якісної освіти у різних регіонах країни. Саме міжнародна співпраця дозволяє подолати частину бар'єрів, залучити сучасні освітні практики, розширити горизонт педагогічного досвіду й підвищити ефективність національної системи освіти.

Реформа «Нова українська школа» (НУШ), ініційована Міністерством освіти і науки, є ключовою трансформацією освітньої системи. Її головна мета – створити школу, в якій навчання буде не лише цікавим, а й корисним, спрямованим на формування в учнів здатності застосовувати знання у повсякденному житті [3, с. 155].

Міжнародна співпраця сприяє інтеграції національної системи освіти у світовий освітній простір. Залучення міжнародних партнерів дозволяє впроваджувати інноваційні підходи до навчання, удосконалювати освітні стандарти та забезпечувати якісну підготовку педагогічних кадрів [5, с. 12].

Умови глобалізації вимагають нових підходів до навчання. Україна, інтегруючись у європейський освітній простір, реалізує програми, що поєднують національні традиції та міжнародний досвід. Це сприяє створенню сучасної, гнучкої та конкурентоспроможної системи освіти [1, с. 8].

Програма Європейського Союзу «Еразмус+» на 2021–2027 роки із бюджетом 26,2 млрд євро підтримує цифровізацію, інклюзію та розвиток навичок. Україна бере активну участь у проектах, спрямованих на модернізацію освіти, розвиток професійних навичок та міжкультурного діалогу [8].

Також важливою є діяльність PMI Educational Foundation (PMIEF), яка сприяє впровадженню проектного мислення в освіті, підтримує розвиток викладачів та створює ресурси для учнів [10].

Таким чином, міжнародна співпраця є ключовим чинником розвитку загальної середньої освіти в Україні, сприяючи реформам, підвищенню якості та відповідності європейським стандартам.

Список використаних джерел

1. Вашук Ф.Г. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с.
2. Лазебна Л.О. Нова українська школа – основа національної освітньої реформи. Київ: КНУБА, 2018. С. 155.
3. Ратушняк Н., Синюк Н. Міжнародна співпраця України як чинник реалізації освітніх реформ // Comparative Professional Pedagogy. 2022. №12(1). С. 12.
4. Erasmus+. Керівництво до програми (Programme Guide). URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/erazmus+>.
5. PMI Educational Foundation (PMIEF). Офіційний сайт. URL: <https://pmief.org/>.

Дудка Раїса Анатоліївна

Доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ДОПОМОГА ЮНІСЕФ УКРАЇНІ В ЧАСИ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ (2020-2025 рр.)

Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ є спеціалізованою структурою ООН, яку створено 11 грудня 1946 року. Фонд світовий лідер із захисту прав та інтересів дітей, який працює у 190 країнах світу. Діяльність ЮНІСЕФ фінансується за рахунок добровільних внесків фізичних осіб, підприємств, фондів та урядів. Представництво у Києві ЮНІСЕФ відкрив у 1997 році. За цей час Фонд надав Уряду України допомогу для реалізації програм у галузі охорони здоров'я, води і санітарії, освіти та захисту прав дітей. Особливу увагу хотілось би звернути на допомогу фонду в роки пандемії та війни. Так, у квітні 2020р. фонд закупив партію медичного обладнання та засобів особистого захисту та гігієни для медичного персоналу на сході України. Ця допомога вартістю 16 мільйонів гривень стала результатом тісного партнерства з бізнесом в Україні. Для підтримки системи охорони здоров'я України у відповіді на COVID-19 ЮНІСЕФ надав концентратори кисню, пульсоксиметри та комплекти особистого захисту для медичних працівників.

У березні 2024 року ЮНІСЕФ доставив в Україну 254 тисячі доз омікрон-специфічних вакцин виробництва Pfizer для дітей від п'яти років і дорослих. Поставка відбулася за підтримки Глобального альянсу з вакцин та імунізації (Gavi). Зокрема, доставлено 52 800 доз мРНК-вакцини Pfizer COVID-19 (Comirnaty Omicron XBB.1.5) для дітей віком від 5 до 11 років та понад 201 600 доз мРНК-вакцини Pfizer COVID-19 (Comirnaty Omicron XBB.1.5) для дорослих та підлітків, старших 12 років.

У відповідь на виклики війни ЮНІСЕФ розпочав в Україні масштабну програму гуманітарної підтримки «Спільно», яка забезпечує дітей та їхні родини соціальними послугами та захистом. З лютого 2022 року фонд надав гуманітарної

допомоги українським дітям на суму 1 млрд доларів США. За словами голови представництва Дитячого фонду в Україні Муніра Мамедзаде понад 2 тисячі евакуйованих із Глухівської, Есманської та Свеської громад Сумської області родин з дітьми отримали від дитячого фонду фінансову підтримку. Одноразову грошову допомогу у розмірі 10 800 гривень на кожного члена сім'ї отримали 7278 осіб, з них 3128 дітей. Для надання цього траншу фінансової підтримки евакуйованим сім'ям фонд спрямував понад 74 мільйони гривень

У 2023 році, у зв'язку з фінансовими обмеженнями, програми багатоцільової грошової допомоги ЮНІСЕФ змістилися на надання грошової допомоги родинам із дітьми на звільнених та прифронтових територіях на сході та півдні України. Окрім того, у співпраці з Міністерством соціальної політики ЮНІСЕФ розпочав програму грошової допомоги з підготовки до зими для малозабезпечених сімей з трьома і більше дітьми або дітьми з інвалідністю у вказаних районах України. За офіційними даними у 2023 році ЮНІСЕФ надав грошову допомогу 62 000 домогосподарств, охопивши 220 000 осіб, зокрема 113 000 дітей.

У 2024 р. фонд реалізував дві програми грошових виплат: програму багатоцільової грошової допомоги для підтримки вразливих домогосподарств із дітьми для задоволення їхніх основних потреб та програму грошових виплат на підготовку до зими для підтримки домогосподарств із дітьми у зимовий період. Обидві програми реалізуються у партнерстві та за підтримки Уряду України, а саме Міністерства соціальної політики та Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Багатоцільова програма грошової допомоги ЮНІСЕФ 2024 року спрямована на надання грошової допомоги вразливим домогосподарствам із дітьми у Харківській, Сумській та Донецькій областях, де тривають бойові дії та вимушена евакуація. Кожен член домогосподарства має право на допомогу в розмірі 10 800 гривень, якої має вистачити на задоволення потреб у зимовий період. Також у межах програми грошової допомоги для підготовки до зими 2024 року ЮНІСЕФ разом із партнерами-виконавцями та місцевими органами влади працює над виявленням вразливих домогосподарств з дітьми, які проживають у селищах і містечках

менш ніж за 30 км від фронту у Дніпропетровській, Донецькій, Харківській, Херсонській, Сумській, Чернігівській та Запорізькій областях. Допомога для сімей з дітьми для підготовки до зимового періоду, надається на основі оцінки, яку проводять спеціалісти з кейс-менеджменту партнерських організацій ЮНІСЕФ протягом осені та грудня 2024 року, зокрема:

- Партнерство «Кожній дитині»,
- Центр соціальних послуг та реабілітації "Джерело",
- СОС Дитячі містечка в Україні,
- Громадська організація «Ліга соціальних працівників України»,
- Українська Мережа за Права Дитини,
- Громадська організація "Відповідальні громадяни",
- Благодійний фонд "Мирне Небо",
- ГО "Зв'язок" та інші.

Програми грошової допомоги ЮНІСЕФ в Україні у 2022-2024 рр. стали можливими завдяки фінансовим внескам, наданим Європейським Союзом, урядами Німеччини, Італії, Португалії, Норвегії, Швеції, Великої Британії та Сполучених Штатів Америки, Центральним фондом ООН.

У 2025р. також багатодітні українські родини, що залишаються або повертаються в Україну, можуть розраховувати на додаткову фінансову підтримку від Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) за програмою «Спільно». На першому етапі цієї програми грошову допомогу отримають понад 50 тисяч сімей із дітьми.

Список використаних джерел

1. Війна в Україні. <https://www.unicef.org/ukraine/donate-now>.
2. Україна. Ковід 19. <https://www.unicef.org/ukraine/topics/covid-19>.
3. ЮНІСЕФ доставив... <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/unicef-delivers-doses-of-the-covid-19-vaccine>.
4. Хто може отримати допомогу. <https://spilnoinpl.org/article/prohrama-hroshovoi-dopomohy-spilno-vid-yunisef>.
5. Проєкти ЮНІСЕФ для підлітків. <https://www.unicef.org/ukraine/current-projects-parenting>

Кучменко Елеонора Миколаївна

*доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії
та міжнародних відносин
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ І ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ООН.

Актуальність даної теми пов'язана з тим, що питання прав жінок широко дискутується як світовою громадськістю (С. Окін, С. Бенхабіб, С. Бандін, А.Тікнер, та ін.), так і в Україні (О. Уварова, К. Дайненко, В. Шаповал, Т. Бурейчак, В. Сапіро та ін.). Використання «гендеру» дозволяє дослідникам вважати, що не всі відмінності між статтю слід визначати тільки біологією. Одного терміну «стать» недостатньо для багатогранного опису щодо вираження людей, їх поведінки в культурі та соціальному оточенні [1].

ООН приділяє багато уваги проблемі безпеки та потребам жінок. Про це свідчить резолюція Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» яка була ухвалена 31 жовтня 2000 р. [2], та низка резолюцій, які разом формують порядок денний «Жінки, мир, безпека». Так, резолюція 1325 є однією з найбільш важливих резолюцій РБ ООН у сфері політики безпеки. Основні положення резолюції визначають особливу важливість врахування потреб жінок та дівчат у конфліктних ситуаціях та особливу вразливість жінок перед негативними наслідками конфліктів.

Слід зазначити, що перший Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 р. було затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2016, № 113-р (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 р. № 637-р). Україна стала першою країною у світі, де документ було прийнято в умовах збройного конфлікту. 28 жовтня 2020 р. Уряд України прийняв рішення про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 р., розроблений Мінсоцполітики у тісній співпраці з центральними та місцевими органами виконавчої влади,

міжнародними партнерами та 18 громадськими організаціями. Цей документ набув нової якості, орієнтованої на результат, консолідував зусилля 56-ти органів державної влади на національному та місцевому рівнях, органів місцевого самоврядування, міжнародних та громадських організацій, сфокусувавши увагу на 17-ти основних цільових групах жінок і чоловіків. Цей документ містить конкретні заходи, що покликані створити умови для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у подоланні конфліктів, встановленні миру, процесах відновлення, протидії безпековим викликам, системній протидії насильству за ознакою статі та насильству, пов'язаному з конфліктами.

Це свідчить про те, що місце гендерної політики в діяльності різних гілок влади в Україні займає особливе місце. Україна ретельно вивчає міжнародний досвід щодо цієї проблеми, який спирається на діяльність міжнародних організацій на прикладах ООН, ЄС та Ради Європи.

Таким чином, можна констатувати, що ООН є однією з організацій, які активно сприяють гендерній рівності на міжнародному рівні. Вивчення гендерних питань – міждисциплінарна сфера. Тут не останнє місце займає культура, яка, на сьогодні, позначається мультикультурними особливостями, які ґрунтуються на біологічному, еволюційно-психологічному, генетичному, соціальному, феміністичному, психологічному підходах.

Щодо досліджень гендерних концепцій в умовах демократичного суспільства слід згадати З. Ейзенштейн та С. Окін, які вважаються засновниками гендерного підходу в сучасних міжнародних відносинах мультикультуралізму і гендерного громадянства.

Мультикультуралізму і гендеру в демократичному суспільстві присвячені праці С. Бенхабіб. Вона зазначає, що для учасників і акторів їх культура постає як поєднання різних точок зору, які висловлюють різні сторони. Насправді ж, якщо з тлумаченням традицій ніхто не спорить, то лише тому, що вони сприймають як такі, що укоренилися і як такі, що вже втратили свій сенс, навіть якщо їх усе ще дотримуються. Культурні оцінки можуть переходити з покоління

у покоління тільки тоді, якщо до них ставитися творчо і з новим значенням. Справа в тому, що ніхто не запам'ятає історію, якщо вона невдало викладена.

Дебати навколо фемінізму та мультикультуралізму уже швидко приводять їх учасників до протилежних позицій. Причина криється в тому, що дуже мало уваги приділяється тому аспекту в цій проблемі, як те, що культури роз'єднані із середини. Наприклад, визнаючи стать в якості фактору такої роздвоєності, С. Окин усе ж таки відмічає, що, не дивлячись на це, культури в інших відносинах залишаються цільними структурами мислення [3]. Він пов'язує культури до національних держав і континентів, не проводячи ніякої різниці між культурними традиціями, народами, територіями та політичними структурами. Йому опонує С. Бенхабіб, говорячи, що в такому аналізі відсутнє розуміння абсурдності роздумів щодо єдності близькосхідної або латиноамериканської культури, якщо це тільки не карикатура, або спрощення поняття культури [4].

Слід відмітити, що феміністська критика в даному відношенні не набагато вже відрізняється від точки зору законодавства. Наприклад, суди у США усе ще приписують жінок і дітей до співтовариств їх предків. Цим підтверджується право підсудних на їх культуру, не дивлячись на право жінок і дітей на рівний захист відповідно до загальнодержавного законодавства. Що стосується, наприклад, індійських судів, то вони зобов'язані визнавати розподіл між загальним кримінальним кодексом і окремим приватним і сімейним правом для мусульманських і індуїстських общин в країні. Щодо Французької Державної ради, то слід відмітити, що вона намагається наслідувати принципи світського характеру як до шкільної освіти, так і свободи совісті і релігії. Але, як практика показує, дівчатка у головних платках підлягають посиленому нагляду та контролю з боку їх шкільних наставників, ігноруючи при цьому, як самі дівчата тлумачать свої дії. Ці приклади нам підказують, що, розглядаючи звичаї, які прийняті в общинах культурних меншин, а також права їх жінок і дітей, ми опиняємось між двома крайнощами. А саме, сприйняття подібних общин як таких, що порушують закони, і як такі, що потребують поліцейського контролю, і мультикультуралістською терпимістю. Проте, подібної альтернативи можна

уникнути як в теорії, так і на практиці, якщо змінити наше сприйняття культури. Справа в тому, що відмовитися від уявлення про цілісність культур і більше довіряти здатності звичайних політичних акторів домовлятися щодо зміни їх власних наративів відносно ідентичності і різниці в ході різних культур в рамках демократичного громадянського суспільства

Якщо проаналізувати розвиток та трансформацію гендерної політики через призму мультикультуралізму, то стане очевидним, що ця проблема не нова і бере свій початок з феміністичних концепцій та підходів, які підкреслювали необхідність зміни побутової ролі жінок і залучення їх до процесів розвитку держави. В історії такі приклади мають місце. Сучасна феміністична перспектива пропонує розширити міжнародне поле із залученням жіночої статті.

Найважливішим міжнародно-правовим документом в рамках ООН виділяють конвенцію про усунення всіх форм дискримінації проти жінок. Це перший документ, який дає чіткі визначення поняттям «рівність» та «дискримінація». Проте, як доводить міжнародна практика, великою проблемою є те, що ігнорування прав жінок можуть бути культурно або релігійно виправдані, тому і виникає необхідність створення нових нормативних документів і активного реформування ООН у цій галузі.

Список використаних джерел

1. Maynard M. Beyond the “Big three”: The Development of Feminist Theory into the 1990s’. *Women’s History Review*. 1995. 4(3). P. 259-281.
2. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>
3. Okin S. Is Multiculturalism Bad for Women? in: Cohen, Joshua, Howard Matthew and Nussbaum, Martha (eds.) *Is Multiculturalism Bad for Women?* Princeton (NJ): Princeton Univ. Press. 1999.
4. Benhabib S. The Liberal Imagination and the Four Dogmas of Multiculturalism. in: *Yale Journal of Criticism*. 1999. Vol.12. No.2.

ІДЕАЛІСТИЧНІ ПЕРЕКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГЛОБАЛЬНОГО ТА СТАЛОГО МИРУ

З початком міждержавних конфліктів, які впливають напряду на людину, відтоді вона починає згадувати про існування міжнародних інституцій та безпекових пактів, задля гарантування недоторканості та державної цілісності держави. У випадку України цими нагадуваннями стали, анексія Криму та початок гібридної війни на Сході України у 2014 році та початок повномасштабного збройного вторгнення РФ на Україну. Лише з того моменту більшість населення країни усвідомили неієздатність міжнародних організацію, як ООН та НАТО, де на території членів останньої (Польща, Румунія, Угорщина, Хорватія, Латвія) [1] інколи порушується повітряний простір та потрапляють безпілотні літальні апарати, які запускаються з РФ, внаслідок чого автоматично повинна спрацювати сумнозвісна 5 стаття північноатлантичного договору [2], яка не спрацьовує задля уникнення «ескалації» та створення надії на моментальне припинення провокацій РФ стосовно країн НАТО, що нині є притаманним для сучасних країн Центральної та Західної Європи.

Хоча, ці проблеми широко підіймаються та висвітлюються у академічних колах різних держав, зокрема у статті Анніки Берджесс про заклики країн НАТО щодо самозахисту при атаці БПЛА РФ та праці Георгія Ничипоренка про право вето членів Ради безпеки ООН, як інструменту блокування діяльності ООН [3; 4]. Але, все одно ця проблема залишається актуальною попри всі санкції та миротворчі ініціативи з боку, як держав глобального Півдня, так і держав Європи.

Саме ООН в своїх зачатках, як Ліга Націй (надалі - ЛН) повинна була унеможливити подальші кровопролитні війни, шляхом вирішення конфлікту на Суді ЛН, але якщо країна-агресорка не йде на зустріч, то всі члени ЛН

повинні були розірвати будь-які відносини з державою, але на прикладі Веймарської Республіки, згодом Третього Рейху, Японської імперії та Королівства Італія, до яких застосовувалась політика «умиротворення агресора», що лише відкотило пряму конфронтацію між регіональними силами. Після другої світової війни постала ООН, що також у своєму фундаменті має ідеалістичні ідеї Вудро Вільсона, на яких і нині базується право міжнародної безпеки, де ООН повинно бути міжнародним авторитетом на який треба рівнятися та який у будь-який може захистити жертву безпідставної агресії. І вбирати в себе функції подібні до держави, як законодавча (Генеральна Асамблея - резолюції), виконавчої (Рада Безпеки - запровадження санкцій, введення військ) та судової (Міжнародний суд - розгляд міждержавних спорів), який часто хибно сприймається, як Міжнародний кримінальний судом (надалі - МКС).

МКС, який також замість міжнародного авторитету та гаранту дотримання верховенства права став інструментом, за рахунок якого деякі держави світу демонструють свою всемогутність, шляхом приймання з візитом лідерів держав, які перебувають у міжнародному розшуці, тобто виданим ордером на арешт, як візит Володимира Путіна в Монголію чи візит Бен'яміна Нетаньяху в Угорщину [5; 6], хоча в обох випадках РФ прямо та опосередковано впливає на підрив авторитету МКС, задля дестабілізації гравців на міжнародній арені, які звикли, що треба дотримуватися одного із найфундаментальніших принципів у міжнародному праві *pacta sunt servanda* (договори повинні дотримуватися), але вищезгадані країни-підписанти Римського статуту його не дотримуються, за що не понесуть суттєвої відповідальності.

Тому, як показує 125-літня практика з дня заснування Ліги Націй, що дипломатія та діалог, як спосіб вирішення спірної ситуації між ворогуючими сторонами не завжди підходить, зокрема якщо країна є впливовим геополітичним гравцем на міжнародній арені, тому повинні бути ще певні двосторонні важелі впливу, як на країни які повинні дотримуватись договорів,

так і на ті країни, які порушили його, задля унеможливлення майбутніх прецедентів. Тому, це питання повинно бути вирішене комплексно та виважено, а головне з парадигми реалізму.

Список використаних джерел

1. Russian military jet violates Polish airspace after navigation failure, Poland says. Reuters. 11.02.2025. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russian-military-jet-violates-polish-airspace-after-navigation-failure-poland-2025-02-11/>
2. Північноатлантичний договір. Офіційна веб-сторінка НАТО. 04.04.1949. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm
3. Burgess A. NATO countries push for powers to defend themselves as Russian drones enter Romanian and Latvian airspace. ABC NEWS. 10.09.2024. URL: <https://www.abc.net.au/news/2024-09-10/russia-drones-in-nato-airspace/104327844>
4. Савчук В. Поняття «політика умиротворення» в міжнародно-політичному дискурсі. ResearchGate. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/378530444_APPEASEMENT_POLICY_CONCEPT_IN_THE_INTERNATIONAL_POLITICAL_DISCOURSE
5. Світ має забезпечити ізоляцію терориста номер один. Суспільне Новини. 11.09.2024. URL: <https://suspilne.media/834141-svit-mae-zabezpeciti-izolaciu-terorista-nomer-odin-zelenskij-pro-order-mks-i-vizit-putina-v-mongoliu/>
6. Попри ордер МКС: Нетаньяху прибув до Угорщини. Deutsche Welle. 03.04.2025. URL: <https://www.dw.com/uk/popri-order-mks-netanahu-pribuv-do-ugorsini/a-72123658>

Логвиненко Володимир Вікторович

*аспірант Чорноморського національного університету
імені Петра Могили*

АТЛАНТИЗМ ПІД ЗАГРОЗОЮ: ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США І ФРАГМЕНТАЦІЯ ЄДНОСТІ НАТО

Трансатлантичний альянс, який вже понад сім десятиліть підтримує європейську безпеку, зазнає дедалі більшого тиску. З поверненням президента Дональда Трампа на посаду у 2025 році зовнішня політика США стала більш транзакційною, що ставить під сумнів майбутнє єдності НАТО [1]. У цій доповіді досліджуються чинники, що підривають атлантизм, в тому числі зміни в стратегічних пріоритетах США, реакція Європи на стратегічну автономію і вплив війни в Україні, що розколює суспільство.

З кінця Другої світової війни атлантизм функціонував як наріжний камінь західної архітектури безпеки, що ґрунтувався на тісній політичній, військовій та ідеологічній узгодженості між Сполученими Штатами та їхніми європейськими союзниками. Однак у геополітичному контексті після 2014 року - особливо після анексії Криму Росією, а згодом повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році - ця давня єдність опинилася під безпрецедентним тиском обставин. Ця напруженість поглибилася під час президентства Дональда Трампа і ще більше посилилася з його переобранням у 2024 році, що ознаменувало перехід до більш транзакційної та односторонньої зовнішньої політики США [2].

Атлантизм відродився з попелу Другої світової війни зі створенням НАТО в 1949 році на основі віри в те, що колективна оборона, багатосторонність і ліберально-демократичні цінності здатні стримати радянську агресію і підтримати мир в Європі. Протягом десятиліть США слугували основою НАТО - політично, економічно і військово. Трансатлантичний альянс був не просто пактом безпеки, а проявом спільного геополітичного бачення [3].

Фрагментація єдності НАТО є не лише результатом розбіжностей у сприйнятті загроз серед членів Альянсу, але й результатом зміни стратегічних пріоритетів США. Під час першого терміну Трампа (2017-2021 рр.) його

риторика, в якій він називав НАТО «застарілим» [4], і постійні скарги на європейські оборонні витрати спричинили дипломатичну турбулентність. Повернення Трампа на посаду президента у 2025 році відродило занепокоєння щодо зобов'язань США за статтею 5 і колективної оборони.

Хоча Вашингтон продовжує інвестувати в заходи стримування НАТО, такі як розгортання військ у Східній Європі та військова допомога Україні, його ширша стратегічна орієнтація змістилася в бік конкуренції великих держав з Китаєм, часто за рахунок європейської згуртованості. Крім того, зовнішня політика Трампа зробила акцент на двосторонніх відносинах, а не на багатосторонніх, заохочуючи окремих членів НАТО вести переговори про гарантії безпеки безпосередньо з Вашингтоном, тим самим підриваючи колективні рамки альянсу [5].

Зіткнувшись з американською непередбачуваністю, деякі європейські лідери - особливо президент Франції Еммануель Макрон - поновили заклики до «стратегічної автономії» і посилення європейської складової в НАТО. Такі ініціативи, як Постійна структурована співпраця (PESCO) і Європейський оборонний фонд (EDF), спрямовані на посилення обороноздатності ЄС. Однак ці зусилля ризикують дублювати структури НАТО і можуть посилити фрагментацію, а не зміцнити трансатлантичну єдність, особливо якщо вони сприймаються у Вашингтоні як спроби відтіснити американський вплив [6].

Ще одним ключовим джерелом роз'єднаності НАТО є постійні розбіжності щодо розподілу фінансового тягаря (burden sharing). Хоча європейські витрати на оборону зросли з 2014 року, розрив між внесками США і Європи залишається значним. Поновлений тиск Трампа на союзників з вимогою досягти 2% ВВП - часто з неявними погрозами зменшити зобов'язання США - відштовхнув деякі уряди і підживлює популістський скептицизм щодо НАТО як в Європі, так і в США [7].

Нещодавні заяви таких країн, як Італія, про досягнення цільового показника оборонних витрат у 2% відображають політичні зусилля, спрямовані на заспокоєння Вашингтона. Проте, надмірне зосередження уваги на фінансово-економічних показниках може призвести до ігнорування більш широкого

переліку важливих аспектів, таких як інфраструктура, обмін розвідданими та підготовка кадрів [8].

Війна в Україні, як це не парадоксально, як об'єднала, так і розділила НАТО. Незважаючи на безпрецедентний рівень військової і фінансової підтримки Києва, залишаються розбіжності в обсягах, умовах і швидкості надання допомоги. Деякі члени Альянсу, особливо в Центральній і Східній Європі, виступають за більш агресивну позицію, тоді як інші зберігають обережність. США під керівництвом Трампа коливаються між обіцянками підтримки і натяками на роз'єднання, створюючи невизначеність і сигналізуючи про потенційну ерозію довіри до Альянсу [9].

У 2025 році виникли подальші ускладнення, коли деякі країни-члени НАТО почали вивчати можливість прямого розгортання військового персоналу в Україні, але не для участі в бойових діях, а для тренувань і спостереження. Цей крок, однак, був зустрінутий жорсткою риторикою з боку Росії, яка назвала такий персонал «легітимними цілями» [10].

Атлантизм не помер, але він перебуває під серйозним тиском. Сполучені Штати залишаються військово задіяними в Європі, але їхні політичні зобов'язання стають дедалі більш умовними. Європейські союзники рухаються до більшої самостійності, але ця траєкторія нерівна і сповнена внутрішніх розбіжностей. Чи зможе НАТО зберегти свою єдність, залежатиме від її здатності адаптуватися до нових геополітичних реалій, збалансувати суперечки щодо розподілу тягара і зберегти свої основні цінності в умовах націоналістичного скорочення і стратегічної переорієнтації.

Фрагментацію єдності НАТО слід розглядати не як неминучість, а як виклик, що вимагає нових дипломатичних зусиль, інституційних інновацій та посилення відданості трансатлантичному проекту по обидва боки океану.

Список використаних джерел

1. Foreign Policy. (2025, January 7). *Trump's transactional worldview is reshaping the global system*. Retrieved from https://foreignpolicy.com/2025/01/07/trump-transactional-global-system-us-allies-markets-tariffs/?utm_source=chatgpt.com

2. NATO Allied Command Transformation. (2024). *NATO Annual Compendium 2024*. Retrieved from https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2024/06/NATO-AC24-Compendium.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. NATO. (n.d.). *Collective defence - Article 5*. Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm?utm_source=chatgpt.com
4. CBS News. (n.d.). *Donald Trump's past comments about NATO resurface amid his 2024 campaign*. Retrieved from <https://www.cbsnews.com/news/trump-nato-past-comments/>
5. Defense Daily. (2024). *Trump wants NATO burden-sharing requirement pushed to 5% of GDP on defense*. Retrieved from <https://www.defensedaily.com/trump-wants-nato-burden-sharing-requirement-pushed-to-5-of-gdp-on-defense/international/>
6. Royal United Services Institute (RUSI). (n.d.). *EU strategic autonomy and the ambition of PESCO*. Retrieved from <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/eu-strategic-autonomy-and-ambition-pesco>
7. Heritage Foundation. (2023). *NATO's underspending problem: America's allies must embrace fair burden sharing*. Retrieved from https://www.heritage.org/defense/report/natos-underspending-problem-americas-allies-must-embrace-fair-burden-sharing?utm_source=chatgpt.com
8. Atlantic Council. (n.d.). *NATO's next burden-sharing agreement: Crafting a modern defense investment pledge*. Retrieved from https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/natos-next-burden-sharing-agreement/?utm_source=chatgpt.com
9. The Times. (2025, April). *Europe braces for cost of Trump's retreat from Ukraine*. Retrieved from <https://www.thetimes.co.uk/article/uk-europe-costly-trump-void-ukraine-cmxxx3fdf>
10. Business Insider. (2025, April). *Denmark plans to send troops to Ukraine to train; Russia calls them targets*. Retrieved from <https://www.businessinsider.com/denmark-plans-send-troops-train-ukraine-russia-calls-them-targets-2025-4>

**РАННЄ ВІДНОВЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ
МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА
ЗАПОБІГАННЯ ЕСКАЛАЦІЇ КОНФЛІКТІВ: KEY CASE СПІВПРАЦІ
НІЖИНСЬКОЇ МТГ З ДОНОРАМИ**

Сучасне міжнародне безпекове середовище характеризується зростаючою складністю криз, затяжними конфліктами, дедалі помітнішою роллю недержавних акторів та акцентом на питаннях людської безпеки. У таких умовах традиційні підходи до надання гуманітарної допомоги часто виявляються недостатніми для подолання довгострокових наслідків криз та запобігання їх повторенню. На цьому тлі концепція та практика раннього відновлення набувають особливої ваги.

Концепція раннього відновлення пройшла значну еволюцію в рамках системи ООН та Міжвідомчого постійного комітету (IASC) [1]. Спочатку раннє відновлення часто сприймалося як окрема «фаза», що слідує за етапом надання невідкладної гуманітарної допомоги та передуює довгостроковому розвитку. Однак з часом відбувся перехід до розуміння раннього відновлення як інтегрованого «підходу» або «процесу», який розпочинається якомога раніше, паралельно з гуманітарними заходами. Робочі визначення, розроблені Робочою групою кластера з питань раннього відновлення (CWGER), а згодом Глобальним кластером з питань раннього відновлення (GCER), підкреслюють саме такий інтегрований характер [2].

Раннє відновлення чітко відрізняється як від суто гуманітарної допомоги, так і від довгострокового розвитку. На відміну від гуманітарної допомоги, яка зосереджена на рятуванні життів та задоволенні найнагальніших потреб раннього відновлення фокусується на підтримці життєдіяльності, відновленні спроможностей громад та запобіганні залежності від зовнішньої допомоги.

Порівняно з довгостроковим розвитком, раннє відновлення здійснюється в умовах гуманітарної кризи та використовує гуманітарні механізми

координації та фінансування, але при цьому керується принципами розвитку. Його мета – не повномасштабний розвиток, а закладання фундаменту для нього, стабілізація ситуації та створення умов для переходу до сталого відновлення. Важливою функцією раннє відновлення є подолання так званого «розриву» між невідкладною допомогою та розвитком, який часто виникає через різні мандати, фінансові інструменти та часові рамки гуманітарних і акторів [3].

Важливо підкреслити, що раннє відновлення – це не окремий сектор, а багатовимірний процес, який охоплює різні сфери життя громади: відновлення засобів до існування, базових послуг (охорона здоров'я, освіта), житла та інфраструктури, зміцнення місцевого самоврядування, верховенства права, соціальної згуртованості, захист довкілля тощо.

Через свою багатовимірність раннє відновлення має наскрізний характер. Це означає, що принципи та підходи раннього відновлення повинні інтегруватися в роботу всіх гуманітарних кластерів, таких як продовольча безпека, водопостачання та санітарія, охорона здоров'я, освіта, захист тощо. Мета полягає в тому, щоб уся гуманітарна діяльність з самого початку враховувала перспективи відновлення та сприяла розбудові стійкості.

Сама еволюція концепції раннього відновлення від перехідної «фази» до інтегрованого «підходу» є свідченням важливого уроку, засвоєного міжнародною спільнотою. Початкове бачення раннього відновлення як мосту між допомогою та розвитком виявилось недостатнім. Стало зрозуміло, що відкладання міркувань про відновлення до завершення «гуманітарної фази» призводить до втрачених можливостей, створює залежність від допомоги та підриває зусилля з розбудови стійкості. Наголос на «принципах розвитку» в рамках «гуманітарних механізмів» відображає спробу адаптувати мислення розвитку до кризового контексту, а не чекати на традиційних акторів розвитку та їхні джерела фінансування, які часто мають інші цикли планування та пріоритети.

Водночас, постійне підкреслення того, що раннє відновлення є «наскрізним», але при цьому існує окремий «кластер» (GCER) на чолі з ПРООН, виявляє певну структурну напругу в гуманітарній системі. Хоча інтеграція є кінцевою метою, на практиці виявилася необхідність у спеціальному лідерстві та адвокації з боку ПРООН/GCER, щоб гарантувати, що раннє відновлення не буде проігноровано. Створення спеціального кластера було визнанням того, що для просування раннього відновлення, розробки інструментів, надання рекомендацій, забезпечення підзвітності та заповнення прогалин, не охоплених іншими кластерами, потрібна окрема структура. Це свідчить про складність впровадження наскрізної теми в рамках системи, що традиційно організована за секторальними ознаками.

Ніжинська МТГ, розташована в Чернігівській області, як і багато інших громад на півночі України, зазнала впливу повномасштабного російського вторгнення у 2022 році. Чернігівська область загалом була серед регіонів, що зазнали значних пошкоджень інфраструктури та економічних втрат на початковому етапі вторгнення [4]. Громада також зіткнулася з викликами, пов'язаними з прийомом внутрішньо переміщених осіб та необхідністю адаптації до нових реалій війни. У цьому контексті співпраця з міжнародними організаціями та донорами стала важливим інструментом для реалізації заходів раннього відновлення та зміцнення стійкості громади.

Співпраця Ніжинської МТГ з міжнародними партнерами втілювалася у низку конкретних проєктів, спрямованих на різні аспекти раннього відновлення, огляд яких подано в таблиці 1. Ці ініціативи значною мірою відповідають принципам раннього відновлення: вони орієнтовані на потреби місцевої громади, реалізуються у партнерстві з місцевою владою, спрямовані на підтримку вразливих груп, поєднують задоволення нагальних потреб з розбудовою потенціалу.

Таблиця 1

Проекти раннього відновлення у Ніжинській МТГ

Проект	Ключові міжнародні партнери/донори	Основні заходи	Заявлені цілі/вплив на стійкість/стабільність
Швейний цех (M4EG)	ЄС, ПРООН	Створення 30 робочих місць [5], професійне навчання, працевлаштування місцевих та ВПО	Економічні можливості, соціальна інтеграція ВПО, покращення добробуту, зменшення економічної вразливості
Центр життєстійкості «Місце сили»	ЄС, ПРООН, UNFPA	Тренінги (стійкість, псих. здоров'я, безпека, екологія), підтримка сімей та молоді (в т.ч. ВПО), інтеграція молоді, табори для подолання травм, розвиток лідерства [6]	Зміцнення соціального капіталу, стійкості, психічного здоров'я, інтеграція ВПО, взаєморозуміння, запобігання соціальній напрузі
Офіс відновлення та розвитку	ПРООН, ЄС, Швеція (підтримка)	Створення координаційного простору, проведення зустрічей (влада, бізнес, ГО, партнери, донори), сприяння партнерствам, потенційна пріоритезація проектів [7]	Покращення координації допомоги, структурування відновлення, посилення комунікації та партнерств, підтримка соціально-економічного розвитку та повоєнного відновлення, зміцнення місцевого врядування
Проект MOM «Відновлення та підтримка громад»	MOM, Німеччина (фінансування)	Ремонт/відбудова освітніх, соціальних, культурних закладів; будівництво укриттів; психологічна просвіта; тренінги із запобігання насильству; гранти для місцевих ГО; інвестиційні тренінги (Ніжин отримав \$700 тис. на один компонент)	Відновлення життєдіяльності громади, надання знань та інструментів для розвитку, підтримка інфраструктурних та соціальних потреб
Інші ініціативи	DECIDE, UNFPA, USAID (підтримка)	Облаштування шкільних укриттів (DECIDE), участь у заходах протидії домашньому насильству (UNFPA/USAID) [8]	Підвищення безпеки в освітніх закладах, посилення захисту від гендерно зумовленого насильства

Таким чином, портфель проектів у Ніжині свідчить про свідоме намагання міжнародних організацій та донорів реалізувати цілісний підхід до раннього відновлення.

Однак ефективне впровадження раннього відновлення стикається з серйозними викликами, пов'язаними з фінансуванням, координацією, забезпеченням місцевої власності, та безпекою. Уроки, отримані, зокрема, в українському контексті, підкреслюють необхідність гнучкості, адаптації до контексту, посилення локалізації та зміцнення механізмів підзвітності.

Список використаних джерел

1. IASC Cluster Working Group on Early Recovery Workshop. Summary Record and Action Points. 8 – 9 June 2006, Geneva. 12 pp. URL: https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2014-11/CWGER%202006%20Workshop_Summary%20Record%26Action%20Points_Final_Version.doc
2. UNDP. Global Cluster for Early Recovery. <https://www.undp.org/geneva/global-cluster-early-recovery-gcer>
3. Ferris E. Addressing the Gap between Relief and Development. Brookings. October 24, 2007. URL: <https://www.brookings.edu/articles/addressing-the-gap-between-relief-and-development/>
4. The Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. The World Bank, Government of Ukraine, European Commission. 2022. 28 pp. URL: <https://recovery.preventionweb.net/media/84986/download?startDownload=20250422>
5. Представництво Європейського Союзу в Україні. 30 нових робочих місць у Ніжині: спільний проєкт ЄС та UNDP. 12.04.2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/30-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D1%85-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%86%D1%8C-%D1%83-%D0%BD%D1%96%D0%B6%D0%B8%D0%BD%D1%96-%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D1%94%D1%81-%D1%82%D0%B0-undp_uk
6. Самусь Ю. За підтримки ЄС, ПРООН та UNFPA у Ніжині запрацював центр життєстійкості громади. ООН Україна. 02.09.2024. URL: - <https://ukraine.un.org/uk/277865-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B8-%D1%94%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BE%D0%BD-%D1%82%D0%B0-unfpa-%D1%83-%D0%BD%D1%96%D0%B6%D0%B8%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%B2-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80->

[%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%94%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B8](#)

7. PRK CITY. У Ніжині відкрили Офіс відновлення та розвитку. Це перший подібний простір на Чернігівщині. 21.12.2023. URL: <https://prk.city/news/7375-u-nizhyni-vidkryly-ofis-vidnovlennya-ta-rozvytku-cze-pershyj-podibnyj-prostir-na-chernigivshhyni>

8. Офіційний сайт Ніжинської міської ради. Ніжин приєднався до міжнародного проєкту з протидії домашньому насильству. 29.11.2023. URL: <https://www.nizhynrada.gov.ua/news/novini/nizhin-priyednavsya-do-mizhnarodnogo-proyektu-z-protidiji-domashnomu-nasilstvu>

РОЛЬ ООН У ВРЕГУЛЮВАННІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В АФРИЦІ У ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД

Проблема збройних конфліктів в Африці залишається однією з найбільших міжнародних загроз безпеці, порядку та стабільності. Постколоніальний період для більшості африканських держав є не лише здобуттям незалежності, а й причиною масштабних внутрішніх та міждержавних конфліктів, які є наслідком колоніального минулого, а саме штучно створені кордони, етнічні напруженості та соціально-економічна нестабільність [4]. У цьому контексті ООН є ключовим суб'єктом міжнародного знешкодження конфліктів, виконуючи миротворчі операції, посередницькі місії, а також підтримуючи примирення і відновлення [19]. Особливу актуальність дослідження набуває у зв'язку зі зростанням масштабів насильства в окремих регіонах континенту (наприклад Центральноафриканська імперія під керівництвом Жана Бедея Бокасси), де роль ООН була вирішальною у стабілізації ситуації [10]. Аналіз діяльності ООН у постколоніальній Африці дозволяє не лише оцінювати ефективність міжнародного втручання, а й створити рекомендації щодо вдосконалення миротворчих ініціатив у майбутньому. З огляду на це, дана тема є не лише актуальною, а й показує значення системи міжнародних відносин і політику глобальної безпеки [9].

Метою даного дослідження є аналіз ролі та ефективності діяльності Організації Об'єднаних Націй у втихомиренні збройних конфліктів в Африці у постколоніальну епоху, з урахуванням історичного контексту, особливостей миротворчих операцій, а також впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на результати інтервенції. У досягненні цієї мети передбачається такі аспекти:

- аналіз причин збройних конфліктів у постколоніальній Африці [15];
- вивчення мандатів, структури та результатів миротворчих місій ООН на прикладі окремих країн (наприклад, Демократична Республіка Конго, Руанда, Сьєрра-Леоне, Судан) [16];

- оцінка співпраці ООН з регіональними організаціями, зокрема Африканським союзом [2];

- складання висновків щодо якості діяльності ООН у врегулюванні конфліктів [6].

Це дослідження має мету не лише знайти ключові фактори успіху або провалу місій ООН, але й сприяти розробці рекомендацій для підвищення якості міжнародного миротворчого механізму в Африці.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі науково-дослідні завдання:

- Проаналізувати витоки та причини збройних конфліктів в Африці у постколоніальний період, зокрема наслідки колоніального минулого, етнічний поділ та слабкість державних інститутів [5].

- Дослідити основні етапи та форми участі ООН у врегулюванні конфліктів на континенті, включаючи миротворчі, політичні та гуманітарні місії [17].

- Оцінити ефективність миротворчих операцій ООН на прикладі окремих країн, таких як місії в Демократичній Республіці Конго, Руанді, Сьєрра-Леоне та Судані [12].

- Проаналізувати взаємодію ООН із регіональними організаціями, насамперед з Африканським союзом, у сфері підтримки миру й безпеки [3].

- Визначити основні виклики та обмеження діяльності ООН в умовах сучасних конфліктів в Африці, включаючи політичні, фінансові та логістичні фактори [11].

- Сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ООН у майбутніх миротворчих операціях в Африканському регіоні.

Я пропоную такі методи дослідження:

- історичний метод
- аналіз документів
- порівняльний метод
- системний метод
- аналіз і синтез

У ході дослідження буде з'ясовано наступне:

- ООН відіграє важливу роль у врегулюванні збройних конфліктів в Африці, діючи як нейтральний посередник та забезпечуючи мирний діалог між сторонами.

- Миротворчі операції ООН стали інструментом покращення ситуації у низці африканських країн після здобуття ними незалежності. Зокрема, якісною вважається місія UNAMSIL у Сьєрра-Леоне, яка допомогла завершити громадянську війну.

- Втручання ООН дуже залежить від політичної волі держав-членів, фінансування, мандату місій та співпраці з регіональними організаціями (наприклад, Африканським Союзом).

- Водночас були виявлені великі недоліки у діяльності ООН, зокрема: недостатнє реагування на геноцид у Руанді 1994 року, обмеження мандатів миротворців, випадки корупції та зловживань з боку окремих миротворців [14;25].

- ООН еволюціонувала у своїх підходах: від класичних миротворчих операцій до комплексних місій з підтримки миру, державного будівництва та постконфліктної відбудови.

Було виявлено, що якість ООН зростає при взаємодії з місцевими спільнотами та органами влади, а також при наявності довгострокової стратегії мирного врегулювання.

На цьому можна сказати що ООН відіграє дуже важливу роль у процесах регулювання конфліктів в Африці. Щоб це було більш інтенсивніше потрібна більша співпраця з Африканським союзом.

Список використаних джерел

1. Адебахо, А. Розбудова миру у Західній Африці: Ліберія, Сьєрра-Леоне та Гвінея-Бісау. Міжнародна академія миру, 2002.

2. Африканський Союз. Департамент миру та безпеки – співпраця з ООН URL: <https://au.int/en/peace-and-security> (дата звернення – 2023р)

3. Африканський Союз. Партнерство з Організацією Об'єднаних Націй у сфері миру та безпеки URL: <https://au.int/en/peace-and-security> (дата звернення – 2023р).

4. Ачільдєєв А. В. Постколоніальний розвиток Африки: виклики і загрози./ Київ. Інстит. міжнарод. віднос. Київ : 2020.

5. Ахмедов А. І. Конфлікти в Африці: історичні передумови та сучасні виклики. Харків : ХНУ, 2021.
6. Бадеску, К. Г. Гуманітарне втручання та відповідальність за захист: безпека та права людини. Лондон : Routledge, 2011.
7. Белламі, А. Дж., Вільямс, П. Д. Розуміння миротворчості : Cambridge : Polity Press, 2010.
8. Бердал, М., Учко, Д. Х. Організація Об'єднаних Націй та політика миру: від Конго до Малі. Лондон : Routledge, 2015.
9. Боулден, Дж. Реагування на конфлікт в Африці: ООН і регіональні організації: Пелгрейв Макміллан, 2013.
10. Вільямс, П. Д. Війни та конфлікти в Африці. Кембридж: Polity Press, 2016.
11. Де Конінг, К., Гелот, Л., Карлсруд, Дж. Майбутнє миротворчих операцій в Африці: від Джанджавід до Боко Харам. Лондон: Zed Books, 2016.
12. Дурх, В. Дж. Миротворчі операції у ХХІ столітті. / за ред. В. Дж. Дурха. Вашингтон : Інститут миру США та Центр Генрі Л. Стімсона, 2006.
13. Дурх, В. Дж. Миротворчі операції у ХХІ столітті. / за ред. В. Дж. Дурха. Інститут миру США, 2006.
14. Касайджа, П. А. Роль Організації Об'єднаних Націй у вирішенні африканських конфліктів: тематичне дослідження Руанди та Сьєрра-Леоне. *Африканський журнал з вирішення конфліктів*. 2005. – Т. 5, №2. С. 19–42.
15. Макагон Ю. В. Проблеми безпеки в Африці в постколоніальний період. Львів: Вид-во ЛНУ, 2019.
16. Миротворча діяльність ООН. Місії та мандати в Африці URL: <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate> (дата звернення 2024)
17. Миротворча діяльність ООН. Миротворчі місії URL : <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate> (дата звернення 2024)
18. Організація Об'єднаних Націй. Інформаційний бюлетень про миротворчі операції URL: <https://peacekeeping.un.org/en>
19. ООН. Миротворчі операції в Африці URL : <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate> (дата звернення 2023)

Наукове видання

**Всеукраїнської наукової онлайн-конференції
Роль міжнародних організацій в світовій системі
колективної безпеки
(до 80-річчя від початку діяльності ООН)**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової онлайн-конференції

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – В. М. Косяк

Підписано до друку 4.06.2025 р.
Гарнітура Times New Roman
Замовлення №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 6,21
Обл.-вид. арк. 4,73

Папір офсетний
Тираж ел. вид.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.

м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3-А
(04631) 7-19-72

E-mail: vidavn_ndu@ukr.net

www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.